Ազգ

AZG
armenian newspaper

Յուլիս 9
1992
Հինգշաբթի

երկօրեայ թերթ
Բ տարի, թիւ 56 (148)
գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, խմբ 562941, ֆաքս 243266 SULA SU

Гос. Библиотека Арм.ССР им. А. Мясникяна

Գեներալ Ռուտը հերքում է, թե Հայաստանին է տրվել երկու դիվիզիա

«Սնարք» գործակալության տվյալների համաձայն, Ադրբեջանի լրատվական աղբյուրները հայտնում են, թե իբր Հայաստանում տեղաբաշխված 7-րդ բանակը Հայաստանի պաշտպանության նախարարությանն է տրամադրել երկու մոտոհրաձգային դիվիզիա։ «Թուրան» գործակալությունը հայտնում է, որ ավելի վաղ Ռուսաստանն Ադրբեջանին էր հանձնել երկու մոտոհրաձգային դիվիզիա, որը հանրապետությանն օգնել էր Ղարաբաղում իրադարձությունների ընթացքը փոխել իր օգտին։ Ինչպես հաղորդում է նույն գործակալությունը, ընդհանուր առմամբ առ այսօր Ադրբեջանը Լեռնային Ղարաբաղում զավթել է 605 քառակուսի կմ տարածք։

Միաժամանակ, «Սնարք» գործակալությունը հաղորդում է, որ Հայաստանի տարածքում տեղաբաշխված 7-րդ բանակի հրամանատար գեներալ Յուրի Ռուտը հերքել է Ադրբեջանի զանգվածային լրատվության միջոցների տարածած այն լուրը, թե Հայաստանի պաշտպանության նախարարությանն է տրամադրվել երկու մոտոհրաձգային դիվիզիա։ ■

Հայաստանն ստորագրեց Հելսինկիի եզրափակիչ ակտը

Հայաստանի փոխնախագահ, վարչապետ Գագիկ Հարությունյանը եւ արտաքին գործերի նախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը Հելսինկիում հանդիպում են ունեցել Ֆինլանդիայի նախագահ Մաունո Կոյվիստոյի հետ։ Մեկ ժամ տեւած զրույցի ընթացքում քննարկվել են Ֆինլանդիայի եւ Հայաստանի միջեւ երկկողմ հարաբերություններին վերաբերող հարցեր, ինչպես նաեւ Լեռնային Ղարաբաղում տեղի ունեցող վերջին իրադարձությունները։

Հուլիսի 8-ին փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը ստորագրեց Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդի 1978 թ. Հելսինկիի եզրափակիչ ակտը, որ Հայաստանի խորհրդարանն ընդունել էր անցյալ տարվա սեպտեմբերին։

Այսօր, հուլիսի 9-ին տեղի կունենա ԵԱՀԽ-ի անդամ երկրների նախագահների խորհրդի ժողովը։ ■

Ղարաբաղում օրն անցավ հանգիստ

Ստեփանակերտ, 8 հուլիսի («Սնարք»). Այսօր Լեռնային Ղարաբաղում օրն անցավ հանգիստ։ Ինչպես հաղորդեց ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի քարտուղար Վլադիկ Հակոբյանը, առանձին բախումներ են գրանցվել Մարտակերտի շրջանում։ Սակայն հանրապետության ընդհանուր վիճակը նա բնութագրեց որպես «համեմատաբար կայուն»։ «Սնարք»-ի թղթակցի այն հարցին, թե անցած գիշեր ադրբեջանական բանակի կողմից գրավվել է Մարտակերտի շրջանի եւս երեք գյուղ, Հակոբյանը պատասխանեց, թե ինքը չունի նման տեղեկություն։ ■

Հերյուրանք ՀՌԱԿ-ի հասցեին

ՀՅԴ Հայաստանի ԿԿ-ի պաշտոնաթերթ «Երկիր»-ն իր հուլիսի 7-ի համարում, վկայակոչելով միայն իրեն հայտնի «հավաստի աղբյուրներից» ստացված տեղեկությունները, եւս մի նիշ է ավելացրել չստուգված լուրեր հրապարակելու իր ավանդական սովորությանը։

. Ըստ այդ թերթի, *«Հանրապետության նախագահը ՀՌԱԿ-ի ներկայացուցիչների հետ հանդիպման ընթացքում նրանց առաջարկել է նախարարական չորս պաշտոն։ Առայժմ ՀՌԱԿ-ի կողմից պատասխան չի եղել։ Բայց այն կարող է լինել այսօր, այդ կուսակցության վարչության նիստից հետո»։*

Ստիպված ենք մեր հերթին հավաստիացնել, որ ամբողջությամբ հերյուրածո այս «տեղեկությունը» զարմանք ու վրդովմունք է պատճառել, ինչպես վկայում է ՀՌԱԿ պատգամավորներից մեկը, նույնիսկ ՀՅԴ Հայաստանի ԿԿ-ի անդամներից ոմանց։ Ընթերցողները կհիշեն, թե չարաբաստիկ այդ «չորս պաշտոնների» պարագան ինչքան շահարկվեց ՀՀՇ-ի ներկայացուցիչների կողմից։ Իսկ այժմ, երբ նրանց միանում է նաեւ «Երկիր» օրաթերթը, հերյուրանքների շղթան իսկապես պատկառելի տեսք է ընդունում։

Հրաժարականի դիմող Արարքցյանը հաղթանակ բերեց խորհրդարանին

Անցավ ազգային դաշինքի ներկայացրած որոշման նախագիծը

Երեկ Հայաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահը գերազանցեց բոլորի սպասելիքները։ Տեր-Պետրոսյանի հրավիրած արտահերթ նիստը ունեցավ սպասվածից բոլորովին այլ ավարտ։ Նախ ելույթ ունեցավ հանրապետության նախագահը, հայտարարելով, թե ինքը համաձայն չէ Բաբկեն Արարքցյանի հրաժարականի հետ։ Ինքը՝ Արարքցյանը, փորձեց պատգամավորներին ներկայացնել իր հրաժարականի պատճառները, ասելով, թե խորհրդարանում ստեղծված հակասական իրավիճակը, ուժերի բեւեռացումը թույլ չեն տալիս, որպեսզի ամենակարեւոր հարցերը լուծում ստանան։ Ըստ նրա, Ղարաբաղի վիճակը պահանջում է, որ ժողովուրդը համախմբվի՝ հասկանալով, որ ամենակարեւոր հարցը Արցախի ինքնապաշտպանությունն է եւ ազատամարտիկների հոգեվիճակը։ Նա շեշտեց, որ «Ազգային դաշինքի» հետ ունեցած հանդիպումները անցել են ապարդյուն եւ ինքը դիմում է իր լիազորությունները դադարեցնելու հարցը՝ տեղը զիջելով այն խմբակցությանը, որը կտանի այլ քաղաքական գիծ։ Սակայն խորհրդարանը 81 կողմ, 52 դեմ եւ 22 ձեռնպահ ձայներով չընդունեց նախագահի հրաժարականը։ Սկսեց հատուկենտ նիստի երկրորդ՝ հանգուցային մասը։ Նախ փորձ արվեց մտցնել նախագահին վստահության հայտնելու հարցը, որը այդպես էլ մնաց օդում կախված, իսկ հետո պատգամավորներ Դ. Վարդանյանի եւ Ռ. Հակոբյանի կողմից Բ. Արարքցյանի հրաժարականը որակվեց որպես խաղ, իսկ Պ. Հայրիկյանը «Ազգային դաշինք»-ի կողմից առաջարկեց 92 պատգամավորների ստորագրությամբ մի նախագիծ, պահանջելով հուլիսի 8-ին հրավիրել ԼՂՀ-ին նվիրված արտահերթ նիստ։

Մինչ այդ Բ. Արարքցյանը շտապեց ներկայացնել ԼՂՀ-ի վերաբերյալ ՀՀ ԳԽ որոշման նախագծի երկրորդ կեսի իր տարբերակը։ Ըստ դրա, Հայաստանի համար անընդունելի պետք է համարվեն ԼՂՀ հարցի վերաբերյալ միջազգային կամ ներպետական ցանկացած փաստաթղթի ընդունումը, որը կհակասի ժողովուրդների ինքնորոշման սկզբունքին։ Այստեղ էլ թեեւ եղան ընդդիմություններ եւ թվում էր, թե հնարավոր կլինի ինչ-որ հայտարարի գալ, սակայն կրքերը բորբոքվեցին նոր ուժգնությամբ։ Դ. Վարդանյանն ասաց, թե «Ազգային դաշինք»-ի մոտ խորը անվստահություն կա դրան. Արարքցյանի նկատմամբ։ Իսկ ՀՀՇ-ից պատգամավոր Շահեն Պետրոսյանն իր անվստահությունը հայտնեց «Ազգային դաշինք»-ին։ Ծավալվեց անպտուղ բանավեճ։ Ու թեեւ Վիգեն Խաչատրյանի առաջարկը որոշակիորեն ազդեց խորհրդարանի ընդհանուր տրամադրության վրա։ Վերջինս ողջունեց Բ. Արարքցյանի փոխզիջման վարքագիծը եւ նշեց, թե «Ազգային դաշինք»-ում էլ կա նման մոտեցում, որը թեեւ ելույթ ունեցողները չկարողացան արտահայտել։ Եւ այսպես քվեարկության դրվեց որոշման նախագիծը, որոնցից երկրորդը՝ երկու տարբերակներով։

Մինչ այդ Դ. Շահնազարյանը ՀՀՇ-ի կողմից հավաստիացրեց, թե ամենաշատ ձայներ ստացած տարբերակին կպաշտպանի նաեւ ՀՀՇ-ն, իսկ Դ. Վարդանյանն առաջարկեց քվեարկելուց առաջ քննարկում ծավալել։ Նմանատիպ մի առաջարկ էլ Ս. Բաղդասարյանը արեց։ Ոչ մեկը, ոչ մյուսը բավարար ձայներ չստացան։

Խորհրդարանում փակուղային իրավիճակը հատուկ էր։ Բ. Արարքցյանը նշեց, թե դաշինքի կողմից առաջարկվածը փակուղի է տանում, քանզի մի որոշում ընդունելուց եւ նորից արտահերթ նիստ հրավիրելուց հետո կրկնվելու է նույնը։ Ընդդիմությունը միահամուռ հայտարարեց, որ եթե ներկայացված որոշումն ընդունվի, ապա նոր նիստի պահանջ այլեւս չի լինի։ Դաշինքի առաջարկը ընդունելով որպես փոխզիջում, նախագահն էլ հանեց իր ներկայացրած երկրորդ տարբերակը եւ կոչ արեց քվեարկել առաջինի օգտին։ Խորհրդարանը 169 ձայնով ընդունեց որոշումը։

Վերջին ամիսների ընթացքում թեեւ առաջին անգամ խորհրդարանը կարողացավ դուրս գալ փակուղուց։ Ինչպես մեզ տված հարցազրույցում նշեց դրան. Արարքցյանը, խորհրդարանը ընտրեց փոխզիջման ուղին եւ բարձրացավ մի նոր մակարդակի վրա։ Նա նշեց նաեւ, որ *«իր համար կարեւորն այն էր, որ խորհրդարանը դուրս գա հակասական վիճակից եւ լծվի ստեղծարար աշխատանքի»*։ Թե ինչքան կտեւի այդ փոխզիջումը, դժվար է գուշակել, քանի որ խորհրդարանին սպասվում են նոր փորձություններ։

ՀՀ Գերագույն խորհրդի որոշումը

1. Հետեւողականորեն սատար կանգնել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությանը եւ նրա բնակչության իրավունքների պաշտպանությանը։

2. Հայաստանի Հանրապետության համար անընդունելի համարել միջազգային կամ ներպետական ցանկացած փաստաթուղթ, որտեղ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը նշված կլինի Ադրբեջանի կազմում։

3. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը՝ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել զորակոչն արդյունավետ իրականացնելու, ստեղծված իրավիճակին համապատասխան պատշաճ կարգ ու կանոն հաստատելու, կազմակերպված հանցագործությունների դեմ պայքար ծավալելու, ռազմական գաղտնիքների պահպանությունը ապահովելու ուղղությամբ։ ■

Յոթնյակի գագաթաժողովն ավարտվեց Ելցինի մասնակցությամբ

Մյունխենում երեկ ավարտվեց յոթ զարգացած երկրների գագաթաժողովը, որի վերջին նիստին մասնակցում էր նաեւ Ռուսաստանի նախագահը։ Առավելապես տնտեսական հարցերին նվիրված գագաթաժողովը քննարկեց նաեւ մի քանի այլ հարցեր, որոնց թվում՝ Բոսնիա-Հերցեգովինայում, նախկին խորհրդային հանրապետություններում տիրող կոնֆլիկտային իրավիճակները, ինչպես նաեւ խորհրդային ատոմակայանների անվտանգությունը ապահովելուն միտված նյութական ճոխ օգնություն հասցնելու հարցը։ Յոթնյակը որոշեց առայժմ խիստ տնտեսական պատժամիջոցներ կիրառել Սերբիայի դեմ, որն անտեսում է միջազգային բոլոր որոշումները, եւ ցամաքային միջանցք բացել մարդասիրական օգնության համար։ Ինչ վերաբերում է Մոլդովայում եւ Կովկասում տիրող կոնֆլիկտային կացությանը, ժողովը կոչ արեց խաղաղ բանակցություններով դրանք հարթելու, միաժամանակ պնդելով սահմանների անփոփոխելիության սկզբունքի վրա։ Գալով ատոմակայանների հարցին, Յոթնյակին չհաջողվեց միասնական կարծիքի գալ դրանց շատ վերանորոգումը ֆինանսավորելու հարցում։ Երեկ, գագաթաժողովի վերջին օրը, նախագահ Ելցինի հետ պաշտոնական եւ բաց խորհրդակցություններից հետո Յոթնյակի անդամները հավանություն տվեցին Ռուսաստանին վարկեր տալու ծրագրին։ Նախագահ Բուշը գովեստով արտահայտվեց իր երկրում արմատական բարեփոխումներ անցկացնելու ուղղությամբ նախագահ Ելցինի ջանքերի մասին, նրան որակելով իբրեւ «խիզախ եւ ամուր կեցվածքի մարդ»։ ■

Ամենասաստիկ ռմբակոծումներ Սարաեւոյում

Սերբերը փորձում են դաշնակցել խորվաթների հետ

15 վայրկյանում մեկ ռումբ համախականությամբ երեկ եւ նախորդ օրը ամենասաստիկ ռմբակոծման ենթարկվեց Բոսնիայի մայրաքաղաք Սարաեւոն, քաղաքը շրջապատած սերբական ուժերի դիրքերից։ Նախորդ օրը, ամիսներ տեւած կասադի մարտերից հետո, սերբ զինվորները գրավել էին ռազմագիտական կարեւոր քաղաք Դերվենտան, կենտրոնական Բոսնիա։ Մյուս կողմից, անջատողական բոսնիացի մուսուլմաններին դեմ իրենց դիրքերը զորացնելու նպատակով սերբերը երեկ խորվաթներին առաջարկեցին դաշնակցել իրենց, հակառակ նրանց հետ իրենց ունեցած կոնֆլիկտին։ ■

Ճապոնական բանակի կողմից պաշտպանված մասնակցությունը

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում ճապոնական կայսերական բանակի կողմից ասիական վեց երկրների հազարավոր կանանց որպես բանակային պոռնիկների օգտագործելը երկար ժամանակ է, որ գտնվում է Տոկիոյի կառավարության օրակարգում։ Կառավարության գլխավոր քարտուղար Կատոն լրագրողներին հայտնեց, որ կան 127 փաստաթղթեր, որոնք ապացուցում են բանակի մեղսակցությունը այդ հարցում։ Նա հայտարարեց, թե իր կառավարությունը ներկայումս ուսումնասիրում է այդ պարագայի զոհերի վնասների հատուցման պահանջին ընթացք տալու եղանակները։ ■

Հայաստանի սահմաններում հնչում են հատուկենտ կրակոցներ

Երեկ Արարատում զոհվեցին 2 մարտիկ

Տավուշ. Երեկ եւ նախորդ օրը Ադրբեջանի Թովուզի շրջանի տարածքից տարունակել են շրջանի բոլոր 12 սահմանամերձ գյուղերի գնդակոծումները։ Հակառակորդը նշանավոր դիրքերից տարունակ կրակի տակ է պահում սահմանամերձ բնակավայրերն ու դրանք իրար միացնող ճանապարհները։ Երեկ եւ նախորդ օրը հայկական եւ ադրբեջանական դիրքերի միջեւ փոխհրաձգությունը տարունակվել է։ Հայկական կողմից զոհեր եւ վիրավորներ չկան։

Գորիս. Թեեւ նախորդ երկու օրերի ընթացքում շրջանի սահմանամերձ գյուղերի ուղղությամբ լուրջ ռազմական գործողություններ տեղի չեն ունեցել, այնուամենայնիվ Ղուբադլիի շրջանի Մամրիդաղ գյուղի ուղղությամբ նկատվում են մարտական տեխնիկայի եւ կենդանի ուժի մեծ կուտակումներ։ Կուտակումներ են նկատվում նաեւ Կոռնիձոր եւ Տեղ գյուղերի ուղղությամբ։ Հուլիսի 7-ին շրջանում օդային տագնապ է հայտարարվել, որի պատճառն այն տեղեկություններն էին, թե բեռնատար կողմից օդային գրոհ է սպասվում։ Գորիս-Ստեփանակերտ ճանապարհը գործում է։

Արարատ. Երեկ եւ նախորդ օրը Նախիջեւանի Սադարակի շրջանի տարածքից գնդակոծվել եւ հրետակոծվել են հայկական պաշտպանական դիրքերը։ Գնդակոծումներն ու հրետակոծումները հատկապես ուժգին են եղել հուլիսի լույս 8-ի գիշերը։ Հայկական ինքնապաշտպանական ուժերի մարտիկներից երկուսը զոհվել են (երկուսն էլ Նոր Կյանք գյուղից)։ Պատասխան գործողությունների շնորհիվ զոհեր կան նաեւ հակառակորդի կողմից, որոնց թիվը, սակայն, առայժմ ճշտված չէ։

Կրասնոսելսկ. Իրավիճակն ընդհանուր առմամբ հանգիստ է։ Հուլիսի 7-ին Ադրբեջանի Թովուզի շրջանի տարածքից փոքր տրամաչափի զինատեսակներով գնդակոծվել է Արծվաշեն գյուղը։ Տուժածներ չկան։ Երեկվա ընթացքում իրադրությունը հանգիստ է եղել։ ■

Գրոզնիում գաղտնի հավաքագրում են կամավորներ հօգուտ Ադրբեջանի

Ոչ պաշտոնական տեղեկություններով, Գրոզնիում գործում է ընդհատակյա հավաքագրման կետ, որտեղ Ադրբեջանի կողմից Ղարաբաղում կռվել ցանկացող կամավորներ են հավաքագրվում։

Իրազեկ աղբյուրները, որոնք ցանկացել են գաղտնի մնալ, հաստատել են, թե Ղարաբաղի ռազմական գործողություններին մասնակցում են նաեւ չեչեններ, միաժամանակ ընդգծելով, որ դա նրանց անձնական գործն է։ Համաձայն նույն աղբյուրների, իշխանությունները ուղղակի ֆիզիկապես ի վիճակի չեն վերահսկել չեչեն կամավորների արտահոսքն Ադրբեջան։

Օրերս Չեչնիան դիմել է Ադրբեջանին՝ խնդրելով անհապաղ Գրոզնի ուղարկել Լեռնային Ղարաբաղում կռվող Չեչենական հանրապետության բոլոր քաղաքացիներին, եթե այդպիսիք լինեն։ ■

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանի ներքաղաքական կյանք. իրադարձություններ, մեկնաբանություններ

«Ներքին իրավիճակը ապակայունացնելու իրավունք չունենք»,

երկու օր առաջ ասաց նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը

Հուլիսի 7-ին անցկացրած իր առաջին բրիֆինգում Հայաստանի նախագահի նորընտիր մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը հայտարարեց, թե հանրապետության ներքին քաղաքական անկայունությունը ուղղակիորեն ազդում է Լեռնային Ղարաբաղի վիճակի սրման վրա: Նա հատկապես կարեւորեց այդ հարցում մամուլի ներկայացուցիչների դերը, նշելով, թե նրանք պետք է նպաստեն իրավիճակի կայունացմանը:

Անդրադառնալով վերջին շրջանում ընդդիմության կողմից անցկացվող հանրահավաքներին, պրն. Շուգարյանը նշեց, թե թեեւ դրանցում տարբեր մտքեր են արտահայտվում, բայց *«այժմ մենք ներքին իրավիճակը ապակայունացնելու իրավունք չունենք»*: Մամուլի քարտուղարը վերհիշեց տարվա սկզբին հայկական ուժերի կողմից տարած հաղթանակները եւ այդ պահին Ադրբեջանում տիրող ներքին լարվածությունն ու քաղաքական պայքարը, ինչը նպաստեց նաեւ Խոջալուի եւ Շուշիի անկմանը:

«Այժմ Ղարաբաղի անհաջողությունները բացատրվում են նաեւ ներքին քաղաքական պայքարով: Ներքին պայքարը անպայման պետք է լինի: Մենք ստեղծում ենք խաղաղ ժողովրդավարական պետություն, որտեղ բոլորը կարող են իրենց մտքերն ազատ արտահայտել, բայց այս օրերին այդ պայքարը գոնե պետք է մեղմացվի», ասաց նա:

Այնուհետեւ պրն. Շուգարյանը հերքեց հուլիսի 6-ին «Երկիր» թերթում հրապարակված այն լուրը, որ սխալ էր տպագրվել նախագահի ՀՅԴ ներկայացուցիչների հետ հանդիպման ժամանակ ասված խոսքը: Ըստ մամուլի քարտուղարի, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը ընդգծել է, թե պայքարելու է ոչ թե դաշնակցության դեմ առհասարակ, այլ դաշնակցության ներկա քաղաքականության դեմ: Հաջորդ հերքումը վերաբերում էր նույն թերթի հուլիսի 7-ի համարում տպագրված նախագահի խորհրդական Ժիրայր Լիպարիտյանի, աշխատակազմի պետ Շահեն Կարամանուկյանի եւ արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանի իբր արդեն կայացած կամ սպասվող հրաժարականներին: Պրն. Շուգարյանը նշեց, որ այդ լուրերը բացարձակապես չեն համապատասխանում իրականությանը: *«Տպավորություն է ստեղծվում, թե նախագահի գործընկերները լքում են նրան եւ նա մնում է միայնակ: Ընդհակառակը, այս ծանր րոպեներին նախագահի բոլոր խորհրդականներն ու ողջ աշխատակազմը չեն պատրաստվում հրաժարական տալ: Ինչ վերաբերում է Վրեժ Սարդարյանի հրաժարականին, ապա դա տեղի է ունեցել 2–3 ամիս առաջ եւ ոչ մի կապ չունի Ղարաբաղում իրավիճակի սրման հետ»*, ասաց նա:

Այնուհետեւ մամուլի քարտուղարը նշեց, թե «Նովոստի» ծրագրով հաղորդվել է, իբր ԱՊՀ երկրների Մոսկվայում կայացած հանդիպման ընթացքում ընդունվել է մի որոշում, ուր ասվում է, թե Ղարաբաղի խնդիրը Ադրբեջանի ներքին հարցն է: *«Ղարաբաղի հարցը օրակարգ չի մտցվել: Ուղղակի եղել է նախագահի հայտարարությունը՝ ի պատասխան Նազարբաեւի այն հարցմանը, թե մենք դիմում ենք ԵԱՀԽ, ՄԱԿ, բայց ԱՊՀ շրջանակներում չունենք խաղաղարար ուժեր, որ կանխենք արյունահեղությունը: Նա նշել է, որ ոչ մի երկրի ղեկավար պաշտոնապես չի դիմել, որպեսզի ուժեր ուղարկեն: Դրանից անմիջապես հետո Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը պաշտոնապես դիմել է, որպեսզի այդպիսի խաղաղարար ուժեր ստեղծվեն եւ ուղարկվեն Ղարաբաղ: Դրան հաջորդել է երկար քննարկում եւ կարծիքների տարաձայնության պատճառով ոչ մի որոշում չի ընդունվել: Իսկ Իսա Ղամբարովը «Նովոստի» ծրագրին կեղծ հաղորդագրություն է տվել»:*

ՀՅԴ ՄՏԿ թղթակցի այն հարցին, թե արդյոք նախագահի մամուլի կենտրոնն իր տրամադրության տակ ունի՞ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ելույթում նշված Հրայր Մարուխյանի եւ ՊԱԿ-ի համագործակցության մասին վկայող փաստաթղթեր, մամուլի քարտուղարը բացասական պատասխան տվեց եւ ասաց, թե մամուլի կենտրոնը այդպիսի փաստաթղթեր չպետք է ունենա: Իսկ մամուլի կենտրոնի գլխավոր խմբագիր Պերճուհի Տատուրյանն ավելացրեց, որ վերջերս «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթի այդ փաստաթղթերը հրապարակելու ցանկությանը Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը պատասխանել է, թե *«Հայաստանի Հանրապետության նախագահը իրավունք չունի ձեռքի տակ առանց նման փաստաթղթեր ունենալու այդպիսի հայտարարություններ անել»:*

Այն հարցին, թե Արցախի վերջին պարտություններն արդյոք նախագահի արտաքին քաղաքականության ձախողման հետեւանք չե՞ն, պրն. Շուգարյանը պատասխանեց. *«Ես ոչ միայն դա չեմ կապում նախագահի արտաքին քաղաքականության հետ, այլեւ կարծում եմ, որ այդ քաղաքականությունը շատ հաջող է: Դա կապված է Հայաստանի ներքին անկայուն իրավիճակի հետ*, շարունակեց նա: *Երկրորդը, ես կարծում եմ, որ ցանկացած պատերազմում կլինեն եւ հաղթանակներ, եւ պարտություններ:*

Շահումյանի պարտության պատճառները քննվում են եւ մենք երեւի շուտով պատասխան կստանանք: Այնտեղ վատ էր կազմակերպված ինքնապաշտպանությունը: Բացի դրանից, իմ կարծիքով կար նաեւ հաջողությունների գլխապտույտ, որի պատճառով նրանք ինչ-որ տեղ կորցրել էին իրականության զգացումը, գերագնահատել իրենց ուժերը: Այժմ պետք է հուսանք, որ դրանք անցողիկ կլինեն եւ կհետեւեն հաջողություններ»:

Անդրադառնալով Հռոմի պարտությանը, պրն. Շուգարյանը նշեց, թե բոլոր դեպքերում անհրաժեշտ էր գնալ Հռոմ եւ ունենալ այն փաստարկը, թե ղարաբաղցիներն այնտեղ են եւ մեզ այլեւս ոչ ոք չի մեղադրի, թե հայերը տապալեցին Հռոմի հանդիպումը: *«Ճիշտը այնտեղ տեղում հրաժարվելն էր եւ ոչ թե այստեղից բոյկոտելը»:*

Պատասխանելով ազգային բանակ ստեղծելու անհրաժեշտության հարցին, մամուլի քարտուղարն ասաց, թե Ազգային բանակը մի գաղափար է, որը չենք պատկերացնում թե ինչ է եւ որ հնարավոր է արդյոք դրա իրագործումը ներկա միջոցներով: *«Նախագահի ելույթում նշված 7000 զինվորը ոչ թե ազգային բանակի վերնագիրն է (ինչ վերնագրի մասին է խոսքը՝ անհասկանալի է.– խմբ.), այլ հիմքը: Ես գիտեմ, որ գերադասելի է ունենալ ինչ-որ նրբված կառույցներ, սակայն ներկա պայմաններում սրանով պետք է բավարարվենք, բայց եւ պետք է ստեղծենք ազգային բանակ»:* Ըստ Շուգարյանի, նախագահն առայժմ չի պատրաստվում ներկայացնել ազգային բանակի վերաբերյալ օրենքի նախագիծ:

Այնուհետեւ նշելով Ղարաբաղում ուժերի հարաբերության փաստը, նա շեշտեց, որ այժմ ադրբեջանական ուժերը երեք անգամ գերազանցում են հայկական ուժերին եւ միջոցներ են ձեռնարկվում, որպեսզի այդ հարաբերակցությունը փոխվի: Այն հարցին, թե ընդդիմության ազդեցությամբ որեւէ փոփոխություն կլինի՞, նա ասաց. *«Չեմ կարծում, որ ռազմավարական կուրսի որեւէ փոփոխություն լինի, բայց կլինեն մարտավարական կուրսի փոփոխություններ: Նախագահը միշտ ձգտել է մերձեցման ընդդիմության հետ: Դուք գիտեք, որ նա բազմիցս առաջարկել է եւ պաշտոններ, եւ համագործակցություն ընդդիմության հետ: Ես կարծում եմ, այդ քայլերը նախագահը կշարունակի անել»:*

ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Արծվաշենը պետք է հարատեւի

Նայիր բերված քարտեզ-սխեմային: Արծվաշենն այնտեղից երեւում է որպես մի փոքր Արցախ: Այն ամբողջությամբ գտնվում է Ադրբեջանի տարածքում՝ շրջապատված երկու տասնյակից ավելի ադրբեջանական փոքր ու մեծ գյուղերով, երկու խոշոր քաղաք-շրջկենտրոններով՝ Թովուզով եւ Գետաբեկով:

Արծվաշենը մայր հայրենիքին է կապվում միայն մի ճանապարհով, որի 8 կիլոմետրն անցնում է հակառակորդի տարածքով եւ լիովին վերահսկվում է նրա կողմից: Ավելին, Արծվաշենն իր ողջ տարածքով այսօր պաշարման մեջ է, նրա ռազմավարական դիրքը խիստ աննպաստ է, քանի որ շրջապատված է բարձր սարերով ու լեռներով, որոնց հակառակ լանջերին մինչեւ ատամները զինված, 4-րդ բանակի կողմից խնամքով կառուցված ու ազերիներին հանձնված տասնյակ կրակակետերով Ադրբեջանն է: Արծվաշենը նահանջի ճանապարհ չունի, նա զրկված է թիկունքից: Այսպիսին

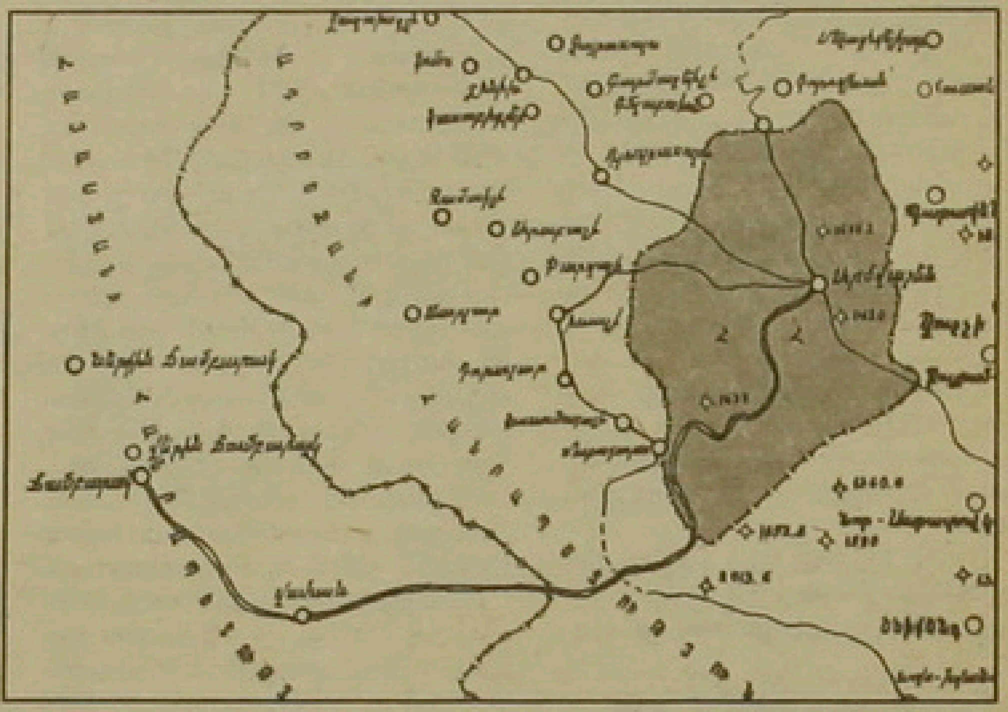

է այսօր վիճակը:

Մտածելու նյութ է՝ ի՞նչն է պատճառը, որ արդեն մոտ 4 տարի է Հայաստանի գրեթե ողջ սահմանագծով պատերազմ է գնում, իսկ Արծվաշենում համեմատաբար անդորր է (չհաշված այս տարվա ապրիլ-հունիս ամիսներին մի քանի մանր միջադեպերը):

Մեր կարծիքով, այստեղ չորս գործոն կարող էին դեր խաղալ: Առաջին, Արծվաշենը տրամադրված է եւ կամք ունի իր հողը պաշտպանելու, որի մասին մի անգամ չէ, որ համոզվել են հարեւանները:

Երկրորդ, շրջակա մի շարք գյուղերի ճանապարհն անցնում է Արծվաշենի տարածքով, սակայն նրանք այժմ կառուցում են շրջանցող ճանապարհներ, որոնց շինարարության ավարտմանը զուգընթաց նրանք ավելի լկտի կդառնան:

Երրորդ, քանի որ գյուղն ուղղակի «մխրճված է» Թովուզի եւ Գետաբեկի շրջանների մեջ եւ տասնյակ ադրբեջանական գյուղեր բաժանում է դրանցից, խոչընդոտ հանդիսանում հաղորդակցության հարցերում, ադրբեջանցիներն ինչպես անցյալում, այնպես էլ այժմ երազում են նվաճել այդ գյուղը՝ նոր շրջան կազմակերպելու համար: Իսկ դա ավելի հարմար է, երբ գյուղը լրիվ անվնաս եւ առանց ավերածությունների անցնի նրանց:

Չորրորդ, մեզ հասած տեղեկությունների համաձայն, ազերիների ծրագրերում կա նաեւ Արծվաշենը «հայկական Խոջալուի» վերածելու տարբերակը:

Թե որն է սրանցից հավանականը՝ ցույց կտա ժամանակը, երբ, իհարկե, ձեռներս ծալած նստենք եւ միջոցներ չձեռնարկենք:

Հանրապետության եւ տեղական իշխանությունները պարտավոր են գյուղում անհապաղ տեղակայել զգալի զինվորական զորամաս, պահպանել նրա մարտական ոգին, զինել ծանր տեխնիկայով, կազմակերպել աշխարհազորային ստորաբաժանումներ, վարժեցնել նրանց ռազմական գործողությունների:

Ոչ մի հայ, այդ թվում նաեւ արծվաշենցիները, պատերազմ չեն ուզում: Սակայն մեզ պարտադրում են դա եւ այս պայմաններում իշխանությունների անորոշ քաղաքականությունը երկար չսպասեց Արծվաշենում իր տագնապալի արդյունքներին՝ հունիսի կեսերին սկսվեց զանգվածային արտագաղթը: Գյուղի վրա կախվեց Շահումյանի շրջանի նման հանձնման իրական վտանգը: Գյուղի դատարկումը իրական էր դառնում: Բայց նորից հաղթեց ոչ թե հանրապետության իշխանությունների ճիշտ ռազմավարական քաղաքականությունը, այլ արծվաշենցու կամքը, թշնամուն մի թիզ հող անգամ չզիջելու հաստատ կամքը: Գյուղը նորից ստացավ իր բնակիչներին, համալրվեցին նրա պաշտպանների շարքերը: Սակայն գյուղ չեկավ անդորրն ու խաղաղությունը, արծվաշենցին նորից անհանգիստ է, տանջում է անորոշությունը վաղվա օրվա նկատմամբ՝ հանկարծ զոհ չդառնա՞ քաղաքական խաղերին. խիստ թարմ է Շահումյանի օրինակը:

Ճակատագիրն Արծվաշենին դարձրել է մեր սահմանապահ ամրոցներից մեկը, որի անառիկության համար պատասխանատու ենք բոլորս:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԽԻԱՅԵԼՅԱՆ
դոկտոր, պրոֆեսոր

Ազգային բանակ. խնդիրներ

Ռուսական զենքը Անդրկովկասում

Ռուս փոխգնդապետը թվային փաստեր է բերում

Ակնհայտ է, որ արցախյան վերջին պարտությունների պատճառները միայն Արցախում ու Հայաստանում չէ, որ պետք է փնտրել: Ովքեր էլ լինեն դրա մեղավորները, հիմնական մեղավորը մենք ենք: «Նեզավիսիմայա գազետա» թերթն իր հունիսի 26-ի համարում տպագրել է փոխգնդապետ Վլադիմիր Մուխինի հոդվածը, որը կարող է բացահայտել վերջին պարտությունների եթե ոչ հիմնական, ապա գոնե պատճառներից մեկը:

Պատերազմող հանրապետությունների ռազմական ակտիվությունն ու մարդկային մեծ կորուստները մեծապես կապված են այդ հանրապետություններում տեղակայված ուժերի ստեղծման եւ ռուսական (կամ ԱՊՀ) բանակից մեծ քանակությամբ զենքի ու մարտական տեխնիկայի ստացման հետ: Ինչպես հայտնի է, մայիսի 15-ին Տաշքենդում կայացավ երկրների ղեկավարների հանդիպում, որտեղ ստորագրվեց Եվրոպայում սովորական զինված ուժերի մասին պայմանագրի իրականացման սկզբունքներին ու կարգին վերաբերող համաձայնագիրը: Մինչեւ այդ պահը պաշտոնապես զենք չունեցող Հայաստանն ու Ադրբեջանը համաձայնեցին, որ հետագայում նրանցից յուրաքանչյուրը կունենա ոչ ավելի, քան 220 տանկ, նույնքան զրահամեքենա, 285 միավոր հրետանի, 100 ռազմական ինքնաթիռ եւ 50 հարվածային ուղղաթիռ: Նույնքան ռազմական տեխնիկա էր նախատեսվել նաեւ ԱՊՀ-ի մեջ չմտնող Վրաստանի եւ մի փոքր ավելի քիչ՝ համաձայնագիրը ստորագրած Մոլդովայի համար:

Անմիջապես մայիսի 15-ից հետո ըսկսեց զուգահեռաբար Ադրբեջանին ու Հայաստանին տրամադրել Անդրկովկասյան զինվորական օկրուգի մարտական տեխնիկան: Ադրբեջանի համար, որը ռուսաստանյան բանակից արդեն 1991-92 թթ. սեփականացրել էր ավելի քան 4000 միավոր զենք, այդ հանձնումը որոշ զինվորական մասերում ձեւակերպվում էր հաճախ միայն թղթի վրա: («Սեփականացրած» մարտական տեխնիկան մտել է այն ընդհանուր քանակի մեջ, որը նախատեսվում էր ըստ համաձայնագրի): Զանգվածային լրատվության որոշ միջոցներ շտապեցին հայտարարել, թե Լեռնային Ղարաբաղի մարտական գործողությունների ժամանակ ռուսաստանյան բանակն օգնում է Ադրբեջանին: Բայց դա այդպես չէ: Ադրբեջանի ենթակայության տակ անցնող զինվորական մասերի անձնակազմը, համաձայն գոյություն ունեցող պայմանագրերի, կարող է ծառայել Ադրբեջանի բանակում: Համաձայն այդ հանրապետության պաշտպանության նախարարության տվյալների, այդ իրավունքից օգտվել է սլավոնական ազգության յուրաքանչյուր տասներորդ զինծառայող:

Հայաստանը, որն Ադրբեջանից ավելի ուշ է սկսել ձեւավորել սեփական զինված ուժերը, Անդրկովկասյան ռազմական օկրուգից «սեփականացրել» է ավելի քիչ միավոր զենք (մոտ 200) եւ հայտնվել «անպաշտպան» վիճակում, որն էլ անմիջականորեն ազդել է Լեռնային Ղարաբաղում ուժերի նոր հարաբերակցության վրա: Դժվար է կանխատեսել, թե ինչպես կզարգանան իրադարձությունները, բայց պարզ է, որ հայկական բանակի հզորացումը կախված է Ռուսաստանի՝ Հայաստանին ռազմական օբյեկտների հանձնման իրագործումից: Իսկ դա, ըստ երեւույթին, իր հերթին կկապվի հայ-ադրբեջանական սահմանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի ընդհանուր ռազմաքաղաքական իրավիճակի հետ:

Ինչպես տեսնում ենք, հոդվածի հեղինակը չի էլ փորձում թաքցնել, որ Անդրկովկասի ռազմական գործողությունները փաստորեն հիմնականում կախված են Ռուսաստանի՝ այդ հանրապետություններին զենք տրամադրելու ժամկետների եւ նախկին «սեփականացումների» դեմ պայքարելու եռանդի տարբերություններից: Նա պարզապես զինվորական մարդու ուղղամտությամբ փաստեր է շարադրում: Մինչդեռ, այդ փաստերի մեջ ամենամեծ ցանկության դեպքում անգամ դժվար է քաղաքական միտումներ չտեսնել:

Ռուսաստանը հրաժարվո՞ւմ է Անդրկովկասից: Ռազմավարական ճանապարհը փակ է Օսիայի իրադարձությունների պատճառով, երկաթգիծը պարբերաբար պայթեցվում է, Սեւ ծովն ալեկոծված է, Կասպից ծովն Անդրկովկասի դարպաս չի կարող լինել՝ Ադրբեջանը ԱՊՀ-ի մեջ չէ... Բայց սրանք էական են միայն առաջին հայացքից: Ռուսաստանը չի պատրաստվում եւ ամենայն հավանականությամբ չի էլ պատրաստվելու իր ազդեցության ոլորտից բաց թողնել Անդրկովկասը: Պարզապես Ռուսաստանն այսօր ապրում է իր պատմության ամենածանր ժամանակաշրջաններից մեկը եւ Անդրկովկասի հանրապետություններին իրենք իրենց գլխի ճարը տեսնելու հնարավորություն է տալիս: Մեծ հաշվով նրա համար միեւնույնն է, թե ովքեր կպարտվեն Ղարաբաղում կամ Օսիայում: Էականն այն է, որ իր ազդեցության գոտում լինեն:

Իսկ մե՞զ համար: Երբ ուրիշների շահերն անտեսելու չափ ուժ չունենք, գոնե պետք է կարողանանք նրանց շահերը մերի հետ համընկնեցնել: Իսկ դա առայժմ չի ստացվում:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ադրբեջանը Օմանին եւ Ղազախստանին է միանում նավթային կոնսորցիումի մեջ

Ամերիկյան «Ուոլ Սթրիթ Ջըռնըլ» թերթի հուլիսի 7-ի համարից տեղեկանում ենք, որ Ադրբեջանը Օմանի եւ Ղազախստանի հետ դարձել է 3-րդ անդամը նավթարդյունաբերական այն կոնսորցիումի, որը ծրագրել է հսկայական նավթամուղային ցանց կառուցել եւ Կասպիական ծովի շրջանից նավթ արտահանել դեպի աշխարհի տարբեր շուկաներ:

Ադրբեջանի մասնակցությամբ ենթադրվում է, որ հզորանալու է 1.6 միլիարդ դոլար նախնական արժեքով գնահատված այդ ցանցը, որի հիմնական նավթահորերը գտնվում են Ղազախստանի Թենգիզի շրջանում եւ արդյունահանողն է ամերիկյան «Շեւրոն» կորպորացիան:

Առաջին երկու երկրների՝ Օմանի սուլթանության եւ Ղազախստանի միջեւ պայմանագիրը կնքվել էր շուրջ մեկ ամիս առաջ, իսկ Ադրբեջանի մասնակցությունը պաշտոնապես հայտարարվեց հուլիսի 7-ին Բաքվում, որպես հիմնադիր անդամներից մեկը, որը նավթամուղի հասույթներից ստացված եկամուտներից կստանա մյուսներին հավասար բաժին:

Կոնսորցիումը կոչվում է «Կասպիական Փայփլայն կոնսորցիում լիմիթըդ»: Նրա պարտականությունն է լինելու ծրագրել, ֆինանսավորել, կառուցել եւ Ղազախստանից ու Ադրբեջանից նավթամուղով վառելիք հասցնել Պարսից ծոցի, Միջերկրականի եւ Սեւծովյան երկրներ: Օմանի սուլթանությունը լուծելու է ֆինանսական բոլոր հարցերը, Ղազախստանն ու Ադրբեջանը վարկերով օգնելու են նրան եւ իրավունք են տալու օգտագործել իրենց ունեցած եւ ունենալիք հնարավորությունները, ներառյալ արդեն իսկ գոյություն ունեցող նավթամուղը: Ուրիշ երկրներ, ինչպես նաեւ նավթարդյունաբերող ընկերություններ, կարող են միանալ կոնսորցիումին, անշուշտ եթե նավթարդյունաբերող երկրներ են եւ նավթամուղն անցնելու է իրենց տարածքով: «Շեւրոն» ընկերությունը, օրինակ, արդեն իսկ հուշագիր է հանձնել իր մասնակցության մասին:

Դժբախտաբար թերթը ոչինչ չի գրում այն մասին, թե կառուցվելիք նավթամուղը ո՞ր երկրներով է անցնելու: Սակայն, դատելով վերոհիշյալ սահմանափակումներից, պետք է ենթադրել, որ այն չի անցնելու Հայաստանի Հանրապետության տարածքով, հետեւաբար նաեւ (արդյո՞ք) Թուրքիայով: Մնում է Իրանի ճանապարհը:

Սակայն, դատելով Մ. Նահանգներում եւ այլուր շրջանառության մեջ դրված տարբեր ծրագրերից, միգուցե նախատեսվում է հարավային Հայաստանի սահմաննե՞րը «կտրել-ձեւել», որպեսզի նորին մեծություն նավթամուղի առաջ անցք բացվի Ադրբեջանից Նախիջեւան ու Թուրքիա երկարելու համար:

Մեր ընթերցողները գիտեն ամերիկյան ստրատեգիական հարցերի ուսումնասիրող եւ մեր շրջանի լավագույն գիտակ Պոլ Գոբլի ծրագրի մասին, որը շրջանառության մեջ է դրված աշխարհի տարբեր մայրաքաղաքներում: Ըստ այդ ծրագրի, որը ներկայացվում է որպես հայկական հակադրությունները փարատելու «ստուգիչ փուլիկ», նախատեսվում է Լեռնային Ղարաբաղից մի հատված «զիջել» հայերի կողմը եւ փոխարենը մնացյալ հատվածներն ու Զանգեզուր-Մեղրին բռնակցել Ադրբեջանին ու Նախիջեւանին եւ այդպիսով «Գայլի բերան» միջանցքով միանալ Թուրքիային, «ադրբեջանական» այդ միակտուր հատվածով անցկացնել ամեն տեսակի նավթամուղ ու ճանապարհներ, «խաղից դուրս» թողնելով Հայաստանն ու Իրանը:

Հետեւաբար «Կասպիական Փայփլայն կոնսորցիում»-ը Հայաստանի դեմ ուղղված ստրատեգիական կարեւորագույն նախաձեռնություններից մեկն է, որի իրականացմանն են ուղղված, հավանաբար, Արցախում, Հայաստանի հարավային սահմանամերձ շրջաններում կատարվող վերջին գործողությունները: ■

Հայաստանի ՕՎԻՐ-ի նոր պետը մտահոգ է ու վրդովված

Արտասահման են մեկնում մեծ մասամբ մասնագետները

Ոչ, խոսքն ամենեւին էլ հայտնի այդ հաստատությունում տիրող հոռի բարքերի մասին չէ: Ընդհակառակը, հենց այդ խնդրում է, որ ՀՀ ՆԳՆ հրավերների եւ օտարերկրյա քաղաքացիների գրանցման բաժնի նոր պետ միլիցիայի կապիտան Մաթեւոս Կոթոլյանը հանգիստ է ու հպարտ: Քանզի, ինչպես ինքն ասաց, *«այսօր ՕՎԻՐ-ը հանրապետության կառավարության ամենամաքուր աշխատող օղակներից մեկն է»*: Պարզապես ամեն օր շփվելով հայրենիքից մշտապես հեռացող մարդկանց հետ եւ ղեկավարելով հանրապետությունում տեղի ունեցող սոցիալական երեւույթների յուրօրինակ արտացոլման օբյեկտներից մեկը, նա կամա թե ակամա բախվում է հասարակական հնչեղություն ունեցող այնպիսի օրինաչափությունների հետ, որոնք չեն կարող անհանգստություն չպատճառել:

Բայց ավելի լավ է լսենք իրեն:

– Այն, ինչին ականատես ենք լինում, շատ հաճախ ոչ մի տրամաբանությամբ հնարավոր չի լինում բացատրել:

Վերջերս Մոսկվայում ԱՄՆ դեսպանատնից ստացած փախստականի կարգավիճակ տվող փաստաթղթերով մեզ էր ներկայացել ԼՂՀ-ի Մարտակերտի շրջանում ծնված, տասնյոթ տարի Երեւանում հանգիստ ապրած ֆիզիկոսը: Եւ պատկերացնում եք, մտավոր կարողությունների տեր այդ անձնավորությունը չէր ցանկանում բերել այսօր էլ Արցախում բնակվող իր ծնողների համաձայնությունը...

Երբ ընդունենք, որ այս դեպքը բազմաչարչար Ղարաբաղի որդիների համար բացառիկ երեւույթ է, ապա առավել տարօրինակ է այն, ինչ կատարվում է մեր հանրապետության քաղաքացիներին փախստականի կարգավիճակ տալու հարցում: «Անհասկանալի» պատճառներով Մոսկվայում ԱՄՆ-ի դեսպանատունը վստահ է, որ Հայաստանում, ոչ էական բացառություններով, հետապնդվում են հատկապես բնական գիտություններում խորացած մարդիկ:

Չգիտեմ, գուցե իմ կարծիքն այնքան էլ ժողովրդավարական չէ, բայց համոզված եմ, որ մեր իշխանությունները պետք է հստակ ձեւեր եւ միջոցներ մշակեն նման երեւույթների դեմ պայքարելու համար: Չէ՞ որ գիտական պոտենցիալը կրողներին այս մեթոդներով առեւանգելը նախեւառաջ խարխլում է պետության հիմքերը:

Ցավալի է, բայց հանրապետությունում տիրող լարված վիճակը, լայնածավալ պատերազմի մեջ ներքաշվելու հեռանկարը, ընդհանուր կենսամակարդակի խիստ անկումն ազգաբնակչության որոշ խավերի ստիպում են ամեն գնով փախչել իրենց բնօրրանից:

Բանը հասել է նրան, որ զորակոչիկների չվերադառնալն այլեւս արտառոց փաստ չի դիտվում: Իսկ վերջերս, ինչպես գիտեք, տուրիստական մի ամբողջ խումբ որոշեց մնալ ԱՄՆ-ի ապահով գրկում:

Մշտապես մեկնողների թվում հատկապես առանձնանում են նախկին բանվեցիները: Այնպիսի տպավորություն է ստեղծվում, թե նրանք համաձայն են ապրել ցանկացած երկրում, բայց ոչ Հայաստանում:

Ադրբեջանի մյուս վայրերից բռնագաղթվածների մեկնելու պատճառաբանությունները եւս աչքի չեն ընկնում իրենց առանձնահատկություններով՝ գյուղ չեն ցանկանում մեկնել, իսկ քաղաքում ապրելը դժվար է:

Հետաքրքիր մի օրինաչափություն է նկատվում հայաստանաբնակ հեռացողների մոտ: Որպես կանոն, նրանք իրենց հետո են պահել վերջին տարիներին մեր ժողովրդին հուզող բոլոր խնդիրներից, իսկ ահա նախկին կարգերի նկատմամբ անբաժույց կարոտախտով են տառապում՝ այն ժամանակ խանութներում այս կար, այն կար եւ նման այլ բաներ: Ճիշտն ասած, ես այնքան էլ չեմ ափսոսում այդպիսի քաղաքացիների հեռանալու համար:

Մեզ լուրջ մտահոգում է նաեւ իշխանությունների նկատմամբ ունեցած արտերկրի մեր հայրենակիցների որոշակի արհամարհական վերաբերմունքը:

Գալով Հայաստան, նրանցից շատերը մնում են այնքան, որքան ցանկանում են: Եւ մտքներով էլ չի անցնում երկարացնել հրավերքի ժամկետը: Ինքնըստինքյան հարց է ծագում՝ ինչո՞վ են նրանք զբաղվում այդքան երկար ժամանակ, կամ ի՞նչն է նրանց շահագրգռում մնալու, եթե արեւմուտքում կամ արեւելքում նրանց է սպասում աշխատանքը եւ առավել բարեկեցիկ կյանքը:

Ցավոք, այսպիսի մեղմ ասած ոչ հարգալից վերաբերմունքի դեմ մենք պայքարելու գործուն լծակներ չունենք: Կարող ենք միայն տուգանել, բայց այդ գումարը այնքան չնչին է, որ ծիծաղելի է անգամ դրա մասին հիշատակելը: Այս կարգը փոխելու կարիք է զգացվում: Վրաստանում, օրինակ, նման դեպքերում տուգանքը շատ ավելի զգալի է եւ բացի այդ, գանձվում է վալյուտայով:

Հյուրընկալությունն անշուշտ լավ բան է, բայց զգոնությունն էլ չպետք է կորցնել: Ի վերջո, կան սահմաններ, որոնք խախտել ոչ մեկին չի թույլատրվում:

ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Խմբ. Հայաստանի ՕՎԻՐ-ի պետի մտահոգությունն ու վրդովմունքը վերը շարադրված խնդիրների նկատմամբ հասկանալի է որպես հայի, քաղաքացու, սակայն ոչ պետական մարդու: Մենք սպասում էինք, որ նա ավելի հիմնավոր եւ խոր պատասխաններ կտա եւ արտագաղթի եւ օտարահպատակ քաղաքացիների եկումուտի վերաբերյալ:

«Հույս» ծրագիրը հուսադրում է

Ամերիկյան 4 կազմակերպություն օգնում են Հայաստանին

Արդեն երկու տարի է, ինչ Հայաստանի Հանրապետությունում գործում է բարեգործական «Հույս» ծրագիրը: Այս ծրագրի նախաձեռնողն ու իրականացնողն է ամերիկյան չորս կազմակերպությունների՝ «Project Hope»-ի, «JDC»-ի, Հայկական համագումարի, ԱՄՆ-ի Կարմիր խաչի համագործակցությունը: «Հույս» ծրագիրն իրականացվում է 10 միլիոն դոլլար դրամական օժանդակությամբ, որ ծնել է բերվել նախաձեռնողների եւ մի քանի ծերակուտականների շնորհիվ:

Այդ չորս կազմակերպություններից երեքի՝ «Project Hope»-ի, «JDC»-ի եւ ԱՄՆ-ի Կարմիր խաչի ծրագրերն ընդգրկում են առողջապահական ոլորտները, որոնց մարդասիրական գործունեությունը դեռեւս 1959 թվից հայտնի է աշխարհի 50-ից ավելի կարիքավոր երկրներում: Միայն Հայկական համագումարը շինանյութերի երկու գործարան է կառուցում Գյումրիի շրջանում: ԱՄՆ-ի Կարմիր խաչը համագործակցելով համազգային Կարմիր խաչի հետ, աշխատում է նոր ծնելքերումներ ներդնել ողնաշարային հիվանդությունների բուժման բնագավառում: «Project Hope»-ի եւ «JDC»-ի ջանքերով Երեւանում եւ Գյումրիում գործում են մանկական վերականգնողական կենտրոնները:

Հայաստանում գործող «Հույս» ծրագրի ընդհանուր տնօրենն է Արմինե Հովհաննիսյանը, Հայաստանի արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանի կինը:

Վերջերս մեր թերթի թղթակիցը զրուցեց Հայաստանի Հանրապետության մանկական վերականգնողական կենտրոնի տնօրեն Լարիսա Մուրադյանի եւ Արմինե Հովհաննիսյանի հետ: Ահա թե ինչ պատմեց վերջինս կատարվող աշխատանքների մասին:

– Հանրապետական մանկական վերականգնողական կենտրոնը գտնվում է բնության գրկում, քաղաքային աղմուկից հեռու: Կենտրոնի տնօրեն տիկին Մուրադյանի համառ ջանքերի շնորհիվ այստեղ կառուցվել է արդի միջազգային առողջապահության պահանջներին համապատասխան շինությունների ամբողջական համալիր, որն իրականացրել է համաշխարհային ADRA քրիստոնեական կազմակերպությունը: Կենտրոնն ունի 100 մահճակալ, ապահովված է նորագույն տեխնիկայով: Թերեւս ամբողջ նախկին Խ. Միությունում հիվանդանոցը միակներից է, որ զբաղվում է բնածին արատներ ունեցող, հաշմանդամ երեխաների բուժմամբ:

«Հույս» ծրագիրն ապահովում է համապատասխան բուժանձնակազմի հատուկ մասնագիտացում երկամյա դասընթացի միջոցով, գիտելիքների առավել խորացման նպատակով արտասահմանյան գործուղումներ է կատարում, ինչպես նաեւ պատրաստում է մասնագետներ, որոնք փոխարինելու են ամերիկյան դասախոսներին:

Հատկապես երախտիքի ջերմ խոսքեր պետք է ասել կանադահայ վերականգնող բժիշկ Րաֆֆի Բալյանին, որը ջանք ու եռանդ չի խնայում կատարյալ մասնագետներ պատրաստելու գործում:

«Հույս» ծրագիրն ընդունում է հիվանդներ, որոնց բուժումն իսկ մեծ փորձառություն է ապագա մասնագետների համար:

Բուժումը հիմնականում կատարվում է մկանային մարզանքների միջոցով: Վարժությունների նպատակը կենտրոնական նյարդային համակարգի ախտահարումով, հենա-շարժողական համակարգի վնասվածքներով հիվանդ երեխաներին շարժուն դարձնելն է, որն ինչ-որ չափով կնպաստի նաեւ նրանց մտավոր կարողությունների զարգացմանը:

Կենտրոնի հաջողությունների մասին է վկայում կարճատեւ ժամանակահատվածում ծնել բերած մեծ համբավը: Այստեղ մեծ թվով հիվանդներ են բուժվում եւ Հայաստանից, եւ նախկին Միության տարբեր ծայրերից:

«Հույս» բարեգործական ծրագրի շնորհիվ տասնամյակներ շարունակ ուշադրության չարժանացած, բուժման կարոտ անդամալույծ, խեղանդամ երեխաներն ի վերջո կստանան համապատասխան բուժում:

Վերականգնողական կենտրոնում աշխատելու համար «Հույս» ծրագիրը նախապատրաստում է 30 ուսանողների, որոնցից 10-ը բժիշկներ են, 12-ը թերապեւտ, 8-ը բուժքույր: Այս մասնագետներն աշխատելու են ամերիկյան բժշկական թիմային համակարգով: Յուրաքանչյուր թիմ ունի բժիշկ, թերապեւտ, բուժքույր, վերջինիս գործունեությունն առավել կարեւորված է: Առաջնային է նաեւ հիվանդ երեխաների ծնողների հետ տարվող աշխատանքը:

«Հույս» ծրագրի նախաձեռնողները մտադիր են իրենց մարդասիրական գործունեությունը շարունակել Հայաստանում, այս անգամ հանդես գալով նոր «Մանկան եւ նորածնի առողջապահությունը» ծրագրով: Այն նպատակ ունի հետեվողական աշխատանք տանել նորածինների մեռելածնության, խեղանդամ ծնվելու դեպքերի կանխման ուղղությամբ, որպեսզի փոքրիկները զերծ մնան հաշմանդամ դառնալուց:

Բազմաբնույթ է «Հույս» ծրագրի բարեգործությունը Հայաստանում: Միայն վերջերս ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարարության օժանդակությամբ Հայաստան հասցվեց մեկ միլիոն դոլլար արժողությամբ դեղորայք: Անչափելի են բարեգործության եւ գթասրտության սահմանները, անչափելի են նաեւ հայ ժողովրդի հոգու երախտիքն ու գորովը:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

Անցած օրերին

Ո՞ւմ ձեռքին է ջրամբարը

Ստեփանակերտ, 7 հուլիսի: Ինչպես «Սնարք» գործակալության թղթակցին հաղորդել է ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալ Սերգեյ Քալանթարյանը, իրավիճակը հանրապետությունում համեմատաբար կայունացել է: Անցած գիշերվա ընթացքում, ինչպես հաղորդում են ղարաբաղյան եւ հայաստանյան պաշտոնական աղբյուրները, ադրբեջանական կազմավորումներին չի հաջողվել զարգացնել հարձակումը: «Սնարք»-ի թղթակիցը, վկայակոչելով իրազեկ աղբյուրները, հերքում է այն տեղեկությունը, թե ադրբեջանցիներն ամբողջովին վերահսկում են Սարսանգի ջրամբարը: Ինչպես հայտնի է դարձել, ջրամբարի հարավային ափը վերահսկում են հայկական ջոկատները: Ռազմավարական մեծ կարեւորություն ունեցող Նախիջեւանիկ գյուղը, որը հուլիսի 6-ի ընթացքում երկու անգամ ձեռքից ձեռք է անցել, ոչ մեկի կողմից չի վերահսկվում: Գյուղի մերձակա բարձունքները վերահսկվում են հայկական ինքնապաշտպանական ջոկատների կողմից: ■

Այս անգամ ձեռք կտա՞ն

Երեւան, հուլիսի 7: Այսօր առավոտյան Հայաստանի վարչապետ Գագիկ Հարությունյանը եւ արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը մեկնեցին Հելսինկի: Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնեցին արտգործնախարարության մամուլի կենտրոնից, հանրապետության ներկայացուցիչները կմասնակցեն Հելսինկիի եզրափակիչ ատեի ստորագրմանը: Հելսինկիում սպասվում են մի շարք հանդիպումներ տարբեր պետությունների ղեկավարների հետ: Նախապես ենթադրվում էր, որ Հելսինկի կմեկնի Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, բայց նա որոշեց մնալ Երեւանում՝ շրջանում իրավիճակի բարդացման պատճառով: Այսօր Հելսինկի է մեկնում նաեւ Ադրբեջանի պատվիրակությունը նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյի գլխավորությամբ: Առայժմ հայտնի չէ, թե մտադի՞ր են արդյոք հանդիպել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի ղեկավարները: ■

«Մեղքը ձերն է»

Ադրբեջանի նախագահի մամուլի ծառայությունը երեքշաբթի օրը տարածել է մի հայտարարություն, որտեղ Հոռնի հանդիպման խափանման ամբողջ մեղքը բարդել է հայկական կողմի վրա: Հուլիսի 6-ին Հայաստանի պատվիրակությունը ընդհատել է իր մասնակցությունը Հռոմի խորհրդաժողովին: Հայտարարության մեջ ասվում է, թե *«այդ քայլը մեկ անգամ եւս ապացուցում է, որ միջազգային դիտորդների այն մտավախությունը, թե, Հայաստանում եւ Ղարաբաղում կարող են հաղթել պատերազմի կողմնակիցները, հիմնավորված էր»: «Հայաստանի որոշ ուժերի առճակատման եւ լայնածավալ ռազմական գործողությունների ձգտումը առաջվա պես խանգարում է ԵԱՀԽ շրջանակներում Ղարաբաղյան խնդրի կարգավորման խաղաղական ուղիների որոնմանը»*, հայտարարել է Ադրբեջանի նախագահի մամուլի ծառայությունը: ■

Նույն խորհրդանշաննե՞րը

ԼՂՀ Նախարարների խորհուրդը պետական զինանշանի եւ օրհներգի մրցույթ է հայտարարել: Հանրապետության դրոշը՝ կարմիր-կապույտ-նարնջագույն, մեջը Հայաստանի դրոշն է՝ ավելացրած սպիտակ շերտ: Այն հաստատվել է ԼՂՀ խորհրդարանի նստաշրջանում, հունիսի սկզբին: Արդյո՞ք զինանշանն ու օրհներգն էլ նույնը կլինեն կամ նման: ■

Հանգիստ մնացեք

Երեկ Երեւանից Փարիզ մեկնեցին ՀՅԴ վարչության նախագահ Տեր Հուսիկ քահանա Լազարյանը եւ նույն վարչության անդամ Ալբերտ Բաղդասարյանը՝ մասնակցելու սոցիալիստների համագումարին: Վերջինս, ի դեպ, մի քանի շաբաթ առաջ նշանակվել է հարավային շրջանների արտակարգ դրության պարետ: Կարելի է ենթադրել, որ մինչեւ պրն. Ա. Բաղդասարյանի վերադարձը Հայաստանի հարավային սահմանամերձ շրջանները երաշխավորված են ադրբեջանական ոտնձգությունների դեմ: ■

digitised by A.R.A.R.@

Քաղաքական դիտողի անկյուն

Հայաստանը գլորվում է նեոգաղութացման անդունդը

Թեև դրությունը դրամատիկ է, սակայն սփյուռքում և հայրենիքում կան ուժեր, որոնք ի զորու են կանխելու իրադարձությունների անցանկալի ընթացքը

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
«Հայաստան-Միջին Արևելք» վերլուծական կենտրոն

Թեև ողբերգական իրադարձությունները տեղի են ունենում այսօր, բայց դրանց պատճառները պետք է փնտրել անմիջական անցյալում։ Առաջին, ազգային-ազատագրական պայքարը հերթական անգամ միջազգային հանրության շրջանակներում քաղաքականապես նախապատրաստված չէր։ Երկրորդ, պայքարի գաղափարախոսական հիմքերը թույլ են և սահմանափակված նեղ ազգայնական շրջանակներով։ Երրորդ, ո՛չ Հայաստանում, ո՛չ սփյուռքում չկա ձևավորված ազգային մտավոր ընտրախավ, որն ի վիճակի լիներ ծրագրավորել և իրականացնել պետականության կայացման, ներքին ռեֆորմացիայի իրագործման, ազգային խնդիրների հանգուցալուծման և համաշխարհային քաղաքական, տնտեսական, գաղափարախոսական և մշակութային տարածության մեջ հայ ժողովրդի համար բարենպաստ տեղի ու դերի ապահովմանն ուղղված աշխատանքները։ Չորրորդ, ազգային կառույցները սփյուռքում և հայրենիքում անարդյունավետ են և վերը նշված խնդիրների կենսագործմանն անընդունակ։ Հինգերորդ, պայքարի ղեկավարությունն ստանձնած Հայոց համազգային շարժման և նրա առաջնորդների քաղաքական, կազմակերպչական և մտավոր ընդունակությունները սահմանափակվեցին հակակոմունիստական հեղափոխության իրականացման փուլով։ Պետականության կառուցման և ազգային խնդիրների պաշտպանության հարցերում նրանք անկարող գտնվեցին, որի հետևանքով առաջացել է ներկայիս սպառնալից ճգնաժամը։

Չկարողանալով տրամաբանական լուծում գտնել առաջադրված խնդիրներին, ՀՀՇ-ն և ներկայիս վարչակարգը նախընտրեցին ազգային խնդիրներն արմատապես կասեցնելու և Հայաստանը նեոգաղութային կարգավիճակում դնելու ճանապարհը, որը հաջողությամբ իրականացնում են։ Կարելի է եզրակացնել, որ ընտրված քաղաքական կուրսը համաձայնեցված է մեծ տերությունների հետ և իրականացվում է նրանց հովանավորությամբ։ Սկզբունքային փոխհամաձայնությունը փաստորեն ձեռք էր բերվել այն փուլում, երբ Հայաստանը հրաժարվեց ինքնուրույն քաղաքական նախաձեռնություն ցուցաբերելու հնարավորությունից և բարյացակամությամբ ընդունեց Թուրքիայի կողմից շրջանում առանցքային դեր ստանձնելու Արևմուտքի ծրագիրը։ Նեոգաղութացված պետականության ՀՀՇ-ական ծրագիրը բարեհաջող ավարտելու համար ներկայիս վարչակարգը դեմոկրատական ազատությունները սահմանափակելու նպատակաուղղված քաղաքականություն է իրականացնում. ա. լրատվությունը սահմանափակվում է հեռուստաժամերի կամայական կրճատմամբ, կենտրոնական մամուլի մուտքը տնտեսական միջոցներով կանխելով, իսկ վերջին ժամանակներս փորձ է արվում սահմանափակելու տեղեկատվության վերջին կարևոր աղբյուրը՝ կուսակցական կամ անկախ մամուլը, բ. հանրապետության բնակչության գերակշռող մեծամասնությունը զրկվել է ազատ տեղափոխության բնական իրավունքից օգտվելու հնարավորությունից (անգամ ԱՊՀ-ի տարածքում, մանավանդ Հայաստանի տարածքում), տեղափոխության միջոցների գների հարյուրապատիկ բարձրացմամբ, ինչպես նաև Հայաստանի քաղաքացիների երթևեկության անվտանգությունը երրորդ երկրների տարածքներում ապահոված չլինելու պատճառով։ Այսօր Հայաստանը արտաքին աշխարհից բաժանող երկաթյա վարագույրը գերազանցում է խորհրդային ժամանակների բոլոր արգելքները։ Հանրապետության ներսում պահպանվել և ծաղկում է ապրում կաշառված բյուրոկրատական ապարատը, որը իշխանությունների գլխավոր հենարանն է։ Այս ամենը չէր կարող իր բացասական ազդեցությունը չունենալ ժողովրդի ընդհանուր հոգեվիճակի վրա։ Չապահովելով հանրապետության բնակչության սոցիալական տարրական պահանջմունքները՝ իշխանություններն ստեղծել են զանգվածային հուսալքության և կամազրկության մթնոլորտ, որն առավելագույնս նպաստում է բռնապետական վարչակարգի հաստատմանը։ Քաղաքականության և տնտեսության բոլոր ոլորտներում սեփական թերացումները արդարացնելով ԼՂՀ-ի խնդրի առկայությամբ, իշխանություններին հաջողվել է սեպ խրել Հայաստանի ու ԼՂՀ-ի ազգաբնակչության միջև, ինչը առավել խորացվեց նախագահի վերջին ելույթի ժամանակ, երբ նա փաստորեն տարանջատեց միևնույն ժողովրդի երկու հատվածներին, հայաստանցիների ծանր սոցիալական կացությունն ամբողջովին բարդելով ԼՂՀ-ի խնդրի վրա։ Վարչակարգին հաջողվեց ստեղծել խաղաղության և պատերազմի միջև այլընտրանքի բացակայության պատրանքը, ընդ որում վարչակարգը ներկայացվում է իբրև խաղաղության հետևողական ջատագով։ Դրանով իսկ ժողովրդականություն չվայելող իշխանությունը անհրաժեշտության դեպքում մեծ աջակցություն կստանա պատերազմը մերժող, ազգային խնդիրներն անհույս ու անլուծելի համարող բնակչության կողմից։ Ահա այս տրամադրությունները հաշվի առնելով է, որ իշխանությունները աննախադեպ հարձակում են ձեռնարկել ընդդիմության դեմ։ Կյանքը դեռ ցույց կտա, որ ԼՂՀ-ի խնդրի շահարկումը սոսկ միջոց էր սեփական անկարողությունը քողարկելու և իշխանությունը ամրապնդելու համար։ Եթե նույնիսկ ԼՂՀ-ի խնդիրը դուրս գա օրակարգից, միևնույն է, այսօրվա վարչակարգը չի կարող Հայաստանը տանել առաջադիմության ճանապարհով։

Հայաստանը գլորվում է ավտորիտարիզմի և նեոգաղութացման անդունդը։ Պատմությունը բազմիցս ապացուցել է նման ընտրության կործանարար հետևանքները։ Միակ հույսն այն է, որ հայրենիքում ու սփյուռքում դեռ կան առողջ ուժեր, որոնք ի վիճակի են կանխելու իրադարձությունների զարգացման նման ընթացքը։ Իսկ եթե ոչ... ■

Թուրքիա

Դեմիրելը կկարողանա՞ տապալել Օզալին

Աշնանը Թուրքիայում անցկացվելիք հանրաքվեն իր խոսքը կասի նախագահի մասին

Մեր թերթի հունիսի 18-ի և հուլիսի 2-ի համարներում արդեն անդրադարձել ենք Թուրքիայի Հանրապետության նախագահ Թուրգութ Օզալի և վարչապետ Սուլեյման Սամի Դեմիրելի քաղաքական առճակատման հարցին։ Այդ առճակատումը գնալով սրվում է։ «Հյուրրիյեթ»-ի հունիսի 30-ի հաղորդման համաձայն, պետական նախարար Չաղլարը բացահայտել է Օզալի տապալման ծրագիրը և այդ կապակցությամբ հայտարարել է հետևյալը. *«Հանրապետության նախագահի պատանը նոյեմբերին փաթելու ենք»* (պետք է կախաղան բարձրացվի–խմբ.)։ Ինչո՞ւ նոյեմբերին և ոչ հիմա։ Որովհետև Թուրքիայի մեծ ազգային ժողովը այժմ արձակուրդի մեջ է և նստաշրջանի կհավաքվի, ավանդաբար, նոյեմբերի սկզբին։ *«Կամ 300 պատգամավորական ձայն հավաքելով դա կիրականացնենք մեջլիսում, կամ հանրաքվեի կգնանք»*, շարունակել է նախարարը։ *Այդ ինչպես էր, որ նա մեր քաղաքական իրավունքները վերականգնելու կապակցությամբ հանրաքվե կազմակերպեց և «ոչ, ոչ» քարոզչության դիմեց։ Այժմ էլ մենք նախագահության հարցը հանրաքվեի տանելով «ոչ, ոչ» կասենք և Օզալին Չանքայա պալատից կհանենք»։*

1980 թ. սեպտեմբերի 12-ին Թուրքիայում տեղի ունեցած հերթական զինվորական հեղաշրջումից հետո արգելվեց քաղաքական կուսակցությունների գործունեությունը, իսկ նրանց պարագլուխները և ակտիվ գործիչները զրկվեցին քաղաքական գործունեության իրավունքից համապատասխանաբար 10 և 5 տարով։ Այս արգելքն այնուհետև որպես ժամանակավոր հոդված մտավ 1982 թ. ընդունված սահմանադրության մեջ։ Չաղլարն այստեղ ակնարկում է այն հանրաքվեն, որ տեղի ունեցավ 1987 թ. սեպտեմբերին, երբ սահմանադրության վերոհիշյալ հոդվածը վերացվեց, և արգելված կուսակցությունների պարագլուխները ու ակտիվ գործիչները հնարավորություն ստացան քաղաքականությամբ զբաղվելու։

«Այս հանրաքվեով կամ մենք ենք հեռանալու, կամ նա։ Եթե 1987 թ. հանրաքվեն մեր դեմ արտահայտվեր, նա կհեռացներ մեզ», շարունակել է Չաղլարը։ Վերջինս դիմելով բարօրության և ազգայնական կուսակցությունների նախագահներ Էրբաքանին և Թյուրքեշին, ասել է. *«Եթե վերոհիշյալ հանրաքվեն բացասական արդյունք ունենար, Էրբաքանի և Թյուրքեշի քաղաքական գործունեության արգելքը շարունակվելու էր, և մինչև այժմ, երբ Օզալին Չանքայայից հեռացնելու հարցը մտել է օրակարգ, այդ կուսակցությունները պետք է ոչ ամեն, այսինքն՝ պետք է պաշտպանեն Օզալին»։*

Անդրադառնալով վերջերս Ստամբուլում կայացած Սևծովյան 11 երկրների տնտեսական համագործակցության մասին համաձայնագրի ստորագրման հետ կապված անախորժությանը, երբ Դեմիրելի ուշացման կապակցությամբ ուզում էր հեռանալ նաև Օզալը, Չաղլարն ասել է. *«Այդ ես էի, որ ամենից ուժեղ ճնշում գործադրեցի Դեմիրելի վրա, որպեսզի Օզալը չստորագրի այդ համաձայնագիրը։ Մյուս կողմից, Էրդալ Ինյոնյուն և Հիքմեթ Չեթինը չէին ուզում, որ Օզալը ստորագրի։ Լավ էլ եղավ։ Այս անախորժության պատճառով Սեմրա խանումը հրաժարական տվեց»։*

Անդրադառնալով սահմանադրության փոփոխության միջոցով Օզալին նախագահությունից հեռացնելու Դեմիրելի մտադրությանը, նախկին կառավարող, իսկ այժմ ընդդիմադիր «Մայր հայրենիք» կուսակցության նախագահ Մեսութ Յըլմազն ասել է. *«Նա այդ մասին արդեն երկու տարի է խոսում է»։*

Ռ. ԿՈՆԴԱԿՉՅԱՆ

Թուրքիան վերածված թվերի

«Հյուրրիյեթ»-ի հունիսի 11-ի համարում տպագրվել են տվյալներ շրջանառության մեջ գտնվող թղթադրամի քանակի մասին։ Հունիսի 7-ի դրությամբ թղթադրամի քանակը շրջանառության մեջ կազմել է 32194 միլիարդ լիրա կամ 103,1 տոկոսով ավելի անցյալ տարվա համեմատությամբ՝ 15849 միլիարդ լիրայի դիմաց։ Թերթը նաև հաղորդում է, թե անցյալ տարվա վերջի համեմատությամբ թղթադրամի էմիսիան ավելացել է 51,2 տոկոսով, իսկ ամբողջ անցյալ տարվա ընթացքում թղթադրամի էմիսիան կազմել է 21289 միլիարդ լիրա։

Նույն թերթի հունիսի 17-ի համարից իմանում ենք, որ թղթադրամի քանակը շրջանառության մեջ հունիսի 9-ի դրությամբ ավելացել է մինչև 35267 միլիարդ լիրա։

Նույն համարում տպագրվել են Թուրքիայի այս տարվա հունվար-մարտ ամիսների արտաքին առևտրի հաշվեկշռի տվյալները։ Բերված տվյալների համաձայն, Թուրքիայի ներմուծումը այդ ամիսների ընթացքում կազմել է 4943 մլն. դոլլար, 3549 մլն. դոլլար արտահանման դիմաց։ Այսպիսով, Թուրքիայի արտաքին առևտրի պակասորդը այս տարվա առաջին երեք ամիսների ընթացքում կազմել է 1694 մլն. դոլլար։ ■

Վարչապետը գլուխ է կոտրում

Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Սամի Դեմիրելի վերջերս Ադրբեջան և Միջինասիական թուրքալեզու հանրապետություններ այցելելու կապակցությամբ «Ջումհուրիյեթ» թերթը տպագրել է հետևյալ հումորը։ Նախ Դեմիրելը պատկերված է մահմեդական վաճառականին հատուկ զգեստով, լայն գոտին մեջքին կապած, բյուրքանով և, իհարկե, արևելքում ընդունված a` la Նասրեդդին խոջա ավանակի վրա նստած բռնել է արևելք տանող ճանապարհը։ «Ես սրանց ինչ վաճառեմ, սրանցից ինչ գնեմ» խորը մտատանջությունների մեջ է։ Թերթը գրում է, թե «այնինչ լուծումը շատ հասարակ է», առաջարկելով նրան առևտրական կապերի հաստատման իր տարբերակը։ «Ադրբեջանին տեխնիկ արտադրանք վաճառելով գնում ենք հագուստ, որը վաճառելով Ղազախստանին, գնում ենք հանքային հանածոներ, որը վաճառում ենք Ուզբեկստանին, գնում ենք կոսմիկական սարքավորում, այս ժամանակակից տեխնոլոգիան Տաջիկստանին վաճառելու դիմաց ազերիներին վաճառվելիք տեխնիկ արտադրանք ենք գնում»։ Թերթն այնուհետև հարցնում է. «իսկ մեր շահը այստեղ ո՞րն է», և ինքն էլ պատասխանում՝ «ամեն ինչ շատ պարզ է. բարեկամները թող ճանաչվեն առևտրի մեջ»։

Ջումհուրիյեթ, 15–21 մայիս 1992

Խնդիրներ կանխահայտ պատասխաններով

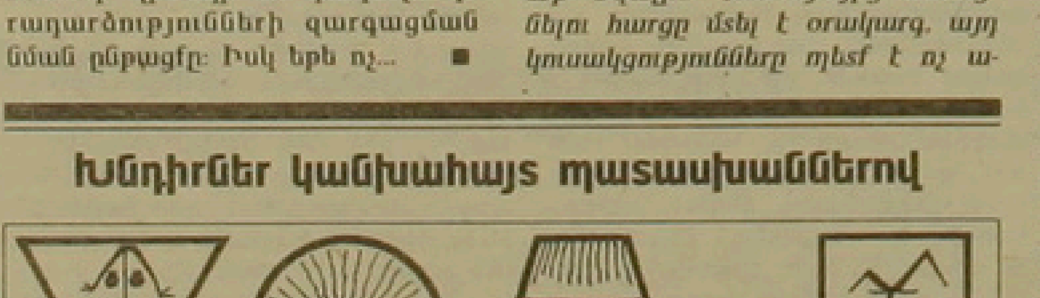

Խնդիր թիվ 1

Որքա՞ն եռանկյունի է հարկավոր, որպեսզի ստացվի ուղղանկյուն քառանկյունի։

թիվ 2

Կարելի՞ է արդյոք շրջանագծից դուրս ստացված գումարները հավասարեցնել շրջանագծի ներսում ծախսված գումարներին։

թիվ 3

Գտեք սեղանի բութ անկյունները։

թիվ 4

Արքիմեդի տեսությունը. **Տվեք ինձ հենակետ և ես աշխարհը շուռ կտամ։**

Մխիոմա. **Խաղը չի կարող հենակետ լինել։**

Կազմեց ՍՈՒՐԵՆ ԹՈՐՈՍՅԱՆԸ

Երվանդ Ազատյանը Ազգային գրադարանի գիտական խորհրդի անդամ

Հայաստանի Ազգային գրադարանը մեր մշակույթի խոշորագույն կենտրոններից է։

7–8 միլիոն գրքային ֆոնդ ունեցող այս գրադարանի սրահներում են իրենց մասնագիտությունը խորացնում տասնյակ հազարավոր ուսանողներ, հանրապետության գիտական, դասախոսական կադրերի մեծագույն մասը։ Ազգային գրադարանը բազմաթիվ թելերով կապված է աշխարհի մեծագույն գրադարանների, հայկական զանազան հաստատությունների, նշանավոր գիտնականների հետ, կատարելով գրքափոխանակություն։ Զգտելով սերտացնել կապը Սփյուռքի հետ, Ազգային գրադարանի գիտական խորհուրդը իր կազմի մեջ ընդգրկում է մեր մշակույթի, գրականության ու գիտության զարգացման մեջ առավել ներդրում ունեցած անհատների։

Վերջերս Ազգային գրադարանի գիտական խորհրդի պատվավոր անդամ ընտրվեց Գալուստ Կյուլպենկյան հիմնարկության ղեկավարներից, Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի արտասահմանյան և Պորտուգալիայի պատմության ակադեմիայի իսկական անդամ Ռոբեր Կյուլպենկյանը, իսկ ահա հուլիսի 7-ին Ազգային գրադարանի գիտական խորհրդի միաձայն որոշմամբ պատվավոր նոր անդամ ընտրվեց ամերիկահայ ազգային, հասարակական, գրական և մշակութային հայտնի գործիչ Երվանդ Ազատյանը։

Երվանդ Ազատյանը նշանավոր գրագետ է, հրապարակագիր, ՀԲԸ Միության Ալեք Մանուկյան մշակութային հիմնադրամի տնօրեն, Բարեգործականի պատվակալ նախագահ Ալեք Մանուկյանի գրասենյակի տնօրեն։ «Պսակավոր արվեստից» տիտղոսով ավարտել է Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանը, ապա ուսանել Բոստոնի Նորթ Իսթըրն և Դետրոյտի Ուեյն Սթեյթ համալսարաններում, մասնագիտանալով անգլիական և ամերիկյան գրականության և Միջին Արևելքի ուսման մեջ։ Ազատյանը երկար տարիներ նվիրվել է հայ մամուլին, եղել է *«Զարթօնք»* (Բեյրութ) օրաթերթի օգնական խմբագիր (1954–58), *«Արեւ»* (Կահիրե) օրաթերթի պատասխանատու խմբագիր (1958–67)։ 1967–72-ին վարիչ տնօրենն էր Ռամկավար ազատական կուսակցության *«Պայքար»* հաստատության (Բոստոն), մաս կազմելով միաժամանակ *«Պայքար»* և անգլիագիր *«Արմինիըն միրըր սփեքթեյթըր»* թերթերի խմբագրական կազմի։ Ստանձնել է հասարակական, կուսակցական այլ պաշտոններ ևս, ընտրվել է Թեքեյան մշակութային միության Ամերիկայի և Կանադայի կենտրոնական վարչության ատենապետ, իսկ ներկայիս ՌԱԿ կենտրոնական վարչության փոխատենապետն է և մամլո դիվանի պետը։

1962-ին, հայ գրերի գյուտի 1600-ամյակի տոնակատարության օրերին, հրավիրվել է Հայաստան և տեսածը վերարտադրել *«Կյանք ու երազ Հայաստան»* (1964 թ.) ուղեգրական գրքի մեջ։ 1988-ին Ամերիկահայ միջազգային քոլեջի հրատարակությամբ լույս է տեսել Եր. Ազատյանի *«Գրական-գեղարվեստական սեւեռումներ»* ստվար հատորը, պրոֆեսոր Հրանտ Թամրազյանի առաջաբանով։ Այս գրքում ամփոփված են արևմտահայ ու սփյուռքահայ գրողների ստեղծագործությանը նվիրված գրադատի տարբեր տարիներին գրած գրեթե բոլոր ուսումնասիրությունները։ Գրական քննադատության և գեղարվեստական ուսումնասիրությանը նվիրված եզակի այս երկը 1991-ին արժանացել է Հայ գրողների միության *«Արշակ Չոպանյան»* տարեկան մրցանակին։

Հայտարարվեց նաև, որ հայ գրականությանն ու մշակույթին մատուցած մեծ ծառայությունների համար Եր. Ազատյանին շնորհվելու է Ազգային գրադարանի հաստատած «Հակոբ Մեղապարտ» մեդալը։

ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՒՅՈՒՄՋՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանի մերձավոր հարեւանները

Իրանի հիվանդ տնտեսությունը

Ընդդիմությունը քննում է դրությունը եւ առաջարկում ուղիներ

Ստորեւ մեր ուշադրությանն ենք ներկայացնում տնտեսագետ Ֆերեյդուն Խավանդի՝ Իրանի այսօրվա տնտեսական վիճակի վերաբերյալ ընդհանուր, բայց եւ համապարփակ մի ուսումնասիրություն, որը նա պատրաստել է «Տրանս-ինտերնացիոնալ» ռադիոյի պարսկերեն բաժնի համար, որը հետագայում «Իրանի հիվանդ տնտեսության հետազոտումը» խորագրով լույս է տեսել նաեւ Լոնդոնում հրատարակվող Իրանի ընդդիմության «Քեյհան» շաբաթաթերթում: Այն մեզ ենք ներկայացնում ամփոփ ձեւով: Ուսումնասիրությունը, բացի ճանաչողական նշանակությունից, կարեւորվում է նաեւ այն առումով, որ թերեւս օգտակար կլինի նրանց, ովքեր մտահոգված են եւ բուժման ուղիներ են փնտրում մեր հոգեվարք ապրող տնտեսության փրկության համար: Ավելացնենք նաեւ, որ հոդվածում չի շոշափվում Արեւմուտքի, հատկապես Մ. Նահանգների կողմից Իրանի նկատմամբ կիրառվող տնտեսական արգելափակիչ քաղաքականության հարցը, որը նույնպես բացասաբար է ազդում երկրի զարգացման վրա:

Հեղափոխությունից 13 տարի անց

Իսլամական հեղափոխությունից 13 տարի անց Իրանի տնտեսությունը ապրում է իր ժամանակակից պատմության կարեւորագույն փուլերից մեկը, երբ ստիպված է պայքարել անթիվ-անհամար դժվարությունների եւ խոչընդոտների դեմ: Իրանցի եւ արտասահմանցի մասնագետների մեծամասնության կարծիքով, Իրանում քաղաքական տեղաշարժերի առաջացման եւ դրանց ազդեցության կենտրոն Պարսից ծոցի, Միջին Ասիայի եւ Հարավային Ասիայի իրավիճակների վրա մեծ մասամբ կախված է Իրանի տնտեսական հեռանկարներից եւ նրա պայքարի ձեւերից՝ ներկայիս տնտեսական խոր ճգնաժամից դուրս գալու ուղղությամբ: Այդ ճգնաժամի արմատական պատճառները բոլորին հայտնի են՝ հեղափոխությունից բխող տնտեսական մեծ վնասներն ու խառնաշփոթը: Ութամյա պատերազմը, մասնագետների մեծ հոսքը արտասահման, որոշումներ կայացնող բազմաթիվ կենտրոնների առկայությունը, տնտեսական կուրսի ընտրության վերաբերյալ քաղաքական հոսանքների անվերջանալի հակամարտությունները եւ այլն: Նոր օրենսդիր իշխանությունների՝ Մեջլիսի սկիզբը Իրանի գործադիր իշխանություններին հույս ներշնչեց, թե կկարողանան իրագործել տնտեսական նոր ներդաշնակ եւ որոշակի ռազմավարություն: Նոր տնտեսական ռազմավարության ծրագրի ընդունման հույժ անհրաժեշտությունը, Իրանի հասարակության լայն զանգվածների կարծիքով, անառարկելի է, քանի որ եթե Իրանի տնտեսությունը այդ նույն տեմպերով շարունակի անկում ապրել, անխուսափելի կդառնա մի խորտակում, որին Իրանի որոշ մասնագետներ անվանել են «բանգլադեշականացում»:

Չորս տարի առաջ, երբ մասնագետները մշակում էին Իրանի Իսլամական Հանրապետության տնտեսական, հասարակական եւ մշակութային զարգացման ուղիները, օրենքին կից կազմեցին ներածություն, որում, հատկապես մատնանշելով այս մռայլ հեռանկարը, ասվում է. 1977 թ. մեկ անձին հասնող ոչ զուտ եկամուտը կայուն գներով կազմում էր 84 հազար ռիալ, իսկ 1987-ին այն նվազեց մոտավորապես կիսով չափ, այսինքն դարձավ 59,9 հազար ռիալ: Եւ եթե այսպես շարունակվի, 1998-ին կհասնի 37,9 հազար ռիալի:

Այս փաստաթուղթը կազմողները ավելացրել են, որ *«մեկ անձին ընկնող արտադրանքի նվազումը 4,5 տոկոսով առաջիկա տասը տարիների ընթացքում իրականում համատարած աղքատության ցուցանիշ է»*: Ըստ արտասահմանյան մասնագետների, 1977 թ. մեկ անձին հասնող ոչ զուտ եկամուտը կազմում էր տարեկան 2400 դոլլար, իսկ այժմ նվազել է մինչեւ 1500 դոլլարի սահմանները: Ընդհանուր առմամբ, հեղափոխության գլխավոր եւ որոշիչ ուժերի տնտեսական տեսակետները հիմնված էին «արդարություն պահանջող» զգայական տեսության վրա: Նրանց հիմնական պահանջն էր հարստության արդարացի բաշխումը, որը հիմնված կլիներ բռնատիրական կարգերի վերացման եւ մի նոր հասարակարգի ստեղծման վրա, ուր կարելի կլիներ ապահովել մարդկանց միջեւ հավասարությունը: Սակայն Իրանի քաղաքական եւ գաղափարախոսական առաջնորդները, դեմ հանդիման կանգնելով բազում կենցաղային խնդիրների, արագորեն ձեռնամուխ եղան իրենց տնտեսական մտքի մշակմանը եւ Իսլամական Հանրապետության սահմանադրությամբ դրան օրենքի տեսք տալուն: Ըստ սահմանադրության երրորդ հոդվածի 12-րդ կետի, Իսլամական Հանրապետության *«նպատակն է իսլամի օրենքներին համապատասխան ճիշտ եւ արդարացի տնտեսության հիմնադրումը, որը կապահովի մարդկանց բարեկեցությունը, կվերացնի չքավորությունն ու ամեն տեսակի զրկանքը՝ սննդի, բնակարանի, առողջապահության եւ ապահովագրության տարածման բնագավառներում»:*

Այսպիսով, Իսլամական Հանրապետության սահմանադրությամբ վարչակարգի պարտականությունների ծավալը քաղաքացիների տնտեսական իրավունքների նկատմամբ այնքան մեծ է, որ նույնիսկ ամենահարուստ արդյունաբերական երկրները չեն կարող իրականացնել: Այլ խոսքով, սահմանադրության մեջ հասարակական, տնտեսական նպատակները շարադրելիս հաշվի են առնվել միայն «ծախսերը», մոռացության տալով «եկամուտը»: Ըստ երեւույթին, Իրանի սահմանադրության հեղինակները, նման պարտականություններ դնելով կառավարության վրա, հաշվի են առել նավթի եկամուտը եւ այն բավարար համարել: Փորձը ցույց տվեց, որ նավթի եկամուտը ավելի քան անբավարար եւ անվստահելի է, քան ենթադրվում էր: Այսօր Իրանի քաղաքական եւ տնտեսական շրջանակների պատասխանատուներից շատերն ընդունում են, որ սահմանադրության նպատակների եւ իրական կյանքի միջեւ շատ մեծ ճեղքվածք է առաջացել:

Տնտեսական ճգնաժամի պատճառները

Օտար մասնագետների կարծիքով, Իրանում արժեզրկման նվազագույն չափը 60 տոկոս է, իսկ գործազրկությունը՝ ավելի քան 25 տոկոս: Օրըստօրե աճում է համատարած աղքատությունը: Այս ամենը վկայում են այն մասին, որ տնտեսական քաղաքականության բնագավառում լուրջ տեղաշարժերը օրակարգի հարց են դարձել: Իրանի տնտեսական դժվարությունների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Իրաքի ագրեսիայի եւ երկարատեւ պատերազմի հետեւանքով Իրանի կրած վնասները հսկայական են: Պատերազմի ավերածությունները վերացնելու եւ վերականգնման աշխատանքներին ձեռնամուխ լինելու համար հաշվարկումներին տարբեր թվեր են առաջարկվում. իրանցի որոշ մասնագետներ՝ 600 միլիարդ, «Ճապոնիայի եւ Միջին Արեւելքի տնտեսությունների ինստիտուտը»՝ 63 միլիարդ, Քուվեյթի «Ծոցի բանկը»՝ 200 միլիարդ դոլլար: Սակայն պատերազմն Իրանի այժմյան տնտեսական ճգնաժամի հիմնական պատճառը չէ: Եւ դրանով չեն բացատրվում տնտեսական դժվարությունները: Այդ խնդիրների հիմքում ընկած են Իրանի տնտեսական, հասարակական կառույցները, երկրի տնտեսական փոփոխությունների պատմությունը եւ ղեկավարության կողմից որդեգրված քաղաքականությունը: Իրանի տնտեսության գաղափարախոսական ուղղվածությունը մեծ վնասներ է պատճառել տնտեսությանը: Սակայն, երբ խնդիրների եւ դժվարությունների ահեղ հեղեղը ճնշահեղձ է անում, այլեւս հնարավոր չէ գաղափարախոսական գեղեցիկ բառերով բավարարվել: 20-րդ դարի մեծ հեղափոխություններից շատերը այդ մեծ ուժի հանդեպ կամ տեղի են տվել, կամ էլ որպեսզի հարատեւեն, հրաժարվել են իրենց սկզբնական նպատակներից: Իրանի իսլամական հեղափոխությունն էլ այդ տեսակետից բացառիկ երեւույթ չէ: Իրանի Հանրապետության պատմության մեջ առաջին պաշտոնական ջանքերը, տեխնիկական եւ մտավոր առումներով տնտեսական հարցերի քննարկումը տեղի են ունեցել տնտեսական, հասարակական եւ մշակութային զարգացման առաջին հնգամյա ծրագիրը (1989–1994 թթ.) կազմելիս: Հնգամյա ծրագրում գլխավոր շեշտը դրվել է տնտեսության մեջ տեղ գտած ներքոհիշյալ անհավասարակշռությունների վրա.

– Բյուջեի պակաս, այն է՝ ճեղքվածք կառավարության եկամուտների եւ ծախսերի միջեւ, քանի որ եկամուտները ավելացնելու հնարավորություն չկա, իսկ պարտականությունները շատ են:

– Դրամական անհավասարակշռություն, այն է՝ ճեղքվածք դրամի առաջարկի եւ պահանջարկի միջեւ, կառավարության տնտեսական քաղաքականության, ինչպես նաեւ տնտեսական որոշ ճյուղերի անկման պատճառով:

– Գույքային անհավասարակշռություն, այն է՝ ճեղքվածք կապիտալ ներդրումների եւ խնայողությունների միջեւ եւ ազգային խնայողությունների ներդրումը ոչ թե արդյունաբերության, այլ ծառայողական ոլորտում եւ առեւտրի մեջ, նաեւ խրախուսող մեխանիզմների բացակայումը, որի հետեւանքով հասարակության պարապ ուժերը եւ կապիտալը չեն ներքաշվում արդյունաբերության մեջ:

– Անհավասարակշռություն վճարումների հաշվեկշռի մեջ, այն է՝ ճեղքվածք արտահանումների եւ ներմուծումների միջեւ, նավթի տարադրամային եկամտի խոցելիության եւ ոչ նավթային արտահանումների աճի բացակայության, ինչպես նաեւ ռիալի ոչ իրական արժեքի:

– Վերջապես աշխատուժի շուկայի անհավասարակշռություն, այն է՝ գործազրկության աճը, տնտեսական գործունեությունների ծավալի նվազման հետեւանքով նոր տնտեսական գործունեության ծավալի բացակայությունը: Ազգաբնակչության արագ աճը եւ հասարակության երիտասարդ կառուցվածքային առանձնահատկությունը:

Հնգամյա տնտեսական ծրագրի խնդիրները

Հնգամյա ծրագրի խնդիրների համար առաջարկված լուծումները, որոնք իրականացվում են կառավարության կողմից, շատ նման են միջազգային տնտեսական կազմակերպությունների առաջարկած լուծումներին: Անցյալ երկու տարվա ընթացքում կառավարության ձեռնարկած տնտեսական միջոցառումները տարբեր բնագավառներում տնտեսության ազատականացման երանգ ունեն: Երկրի բանկային համակարգից դուրս է մղվել գաղափարախոսությունը, սակայն Իսլամական Հանրապետությունը պետական գործարանները մասնավորին հանձնելու հարցում լիովին ազատ չէ: Այս բնագավառում գոյություն ունի իրավական մի մեծ պատնեշ, արտահայտված սահմանադրության 44-րդ հոդվածով, ըստ որի պետական սեկտորի այն մասը, որն ընդգրկում է ծանր արդյունաբերությունը, արտաքին առեւտուրը, մեծ հանքերը, ապահովագրությունը, էներգիայի ապահովումը, ամբարտակները, ջրամատակարարման մեծ ցանցերը, ռադիոն, հեռուստատեսությունը, փոստը, հեռախոսը, ավիացիան, նավագնացությունը եւ երկաթուղին, հանրային սեփականություն համարվելով կառավարության տրամադրության տակ է գտնվում: Բնականաբար, Իսլամական Հանրապետության արմատական թեւը, հենվելով 44-րդ հոդվածի վրա, արգելակում է տնտեսական ազատականացումը: Մինչդեռ, քաղաքական ղեկավարությունը եւ մասնավորի զարգացման կողմնակից հոգեւորականները աշխատում են այս արգելքը վերացնելու համար կրոնական լուծումներ գտնել:

Վերջին տարիների փորձը, հատկապես զարգացող երկրներում, ցույց է տալիս, որ տնտեսական բարեփոխումները միայն այն դեպքում են արդյունավետ լինում, երբ միաժամանակ մեկ վճռական եւ միասնական ռազմավարության շրջանակներում են իրագործվում: Նման դժվարություններ ունեցող մի երկրում, ինչպիսին Իրանն է, մինչ այժմ բարեփոխումների ձեռնարկումները տեղի են ունեցել մասնատված ձեւով եւ մշտապես քաղաքական ճգնաժամի պայմաններում, առանց հստակ նպատակների եւ հասարակական կարծիքը հաշվի առնելու:

Իրանի արտաքին տնտեսությունը

Իրանի տնտեսական ոլորտում տիրող խառնաշփոթը նրան թույլ չի տալիս բարելավել իր դերը միջազգային արդյունաբերության եւ առեւտրի ասպարեզում: Տնտեսական զարգացումը, որ հիմնված է նավթի եկամտի վրա, կայուն չէ եւ միջազգային տնտեսական հարաբերությունների համակարգում ստորին շարքերին է դասվում: Իրանի սահմանափակ արտահանություն ունեցող արտաքին առեւտրի կառույցը շատ նման է հետամնացության տեսակետից երրորդ աշխարհի երկրներին: Իրանցի տնտեսագետների կարծիքով, այս տկարությունը բխում է անվստահության մթնոլորտի տեւականությունից, արդյունաբերության մեջ կապիտալ ներդրումներ կատարելու ցանկության բացակայությունից, հարկային համապատասխան եւ արդյունաբերության զարգացման խրախուսող համակարգ չլինելուց, մաքսային եւ առեւտրի անհամապատասխան կանոնադրությունից, աշխատանքի համապարփակ օրենսդրության չլինելուց, սարքավորումների մաշվածությունից, տեխնոլոգիական գիտելիքների խիստ անկումից, բանվորական ուժի համատարած անգրագիտությունից եւ կառավարման թույլ մեխանիզմից: Վերոհիշյալ սահմանափակումները պատճառ են դարձել, որ Իրանը արտադրության միջազգային եւ շրջանային շուկաներում մրցակցության չդիմանա: Այս պայմաններում Իրանի տարադրամային եկամուտների 90 տոկոսը կազմում է նավթի արտահանումը: Ճշմարտությունն այն է, որ նավթը, միջազգային շուկայում աստիճանաբար իր դիրքերը զիջելով, նմանվում է հումքի այլ տեսակներին: Այսօր նավթի մեկ բարելը, հաշվի առնելով միջազգային արժեզրկումը եւ դրամական տատանումները, 1974 թ. համեմատ ընկել է 22 տոկոսով: Նման պայմաններում ոչ նավթային արտահանությունները Իրանի համար դառնում են կենսական խնդիր: Սակայն առաջին հնգամյակի անցած 31 ամիսների արդյունքների ուսումնասիրության հիման վրա կարելի է ասել, որ Իսլամական Հանրապետության գործողությունները ոչ նավթային արտահանությունները ավելացնելու հարցում պարտության են մատնված: Իրանի տարեկան արդյունաբերական ապրանքների արտահանման ծավալը կազմում է 150 միլիոն դոլլար: Մինչդեռ Թուրքիայում այն կազմում է 10 միլիարդ դոլլար, իսկ Պակիստանը միայն գործվածքի եւ պատրաստի հագուստի արտահանման ծավալը 3 միլիարդ դոլլարի է հասցնում: Ավելացնենք նաեւ այն, որ Իրանի արդյունաբերական արտահանությունը 1991 թ. կազմում էին ալյումինե, պղնձե ամանեղենը, խեցեղենը, պատրաստի հագուստը, լվացքի փոշին եւ հախճապակին: Իրանի ներմուծումների 40 տոկոսը կատարվում է Գերմանիայից, Ճապոնիայից, Իտալիայից, Ֆրանսիայից եւ Անգլիայից, նույնիսկ Ամերիկայից, որ համարվում է Իրանի թիվ մեկ թշնամին: Արտահանությունների ծավալը 1990 թվականի 66 միլիոնի դիմաց 1991-ին հասել է 527 միլիոն դոլլարի, այսինքն 8 անգամ ավելացել է: Իրանի տնտեսական-քաղաքական ղեկավարությունը, այս անհավասարակշիռ առեւտրին վերջ դնելու նպատակով համագործակցելով Թուրքիայի, Պակիստանի, Միջին Ասիայի եւ Կովկասի նորանկախ հանրապետությունների հետ, հուսով է, թե ECO-ի շրջանակներում կստեղծի մեծ շուկա: Այս ուղղությամբ Իրանը ջանքեր չի խնայում: Սակայն, չնայած նրա բոլոր ջանքերին եւ նախաձեռնություններին, այս բնագավառում թվում է, թե դեռ շատ երկար ժամանակ պետք է անցնել, որպեսզի ECO-ն դառնա գործուն տարածքային համայնք:

Ըստ Թեհրանի ղեկավարների, ECO-ն 250 միլիոն անդամով 4 միլիոն քմ տարածության վրա կվերածվի իսլամական ընդհանուր շուկայի: Բնականաբար, նման հեռանկարը մի շարք անդամ երկրների, հատկապես Թուրքիայի ղեկավարների ճաշակով չէ:

Վերջաբանի փոխարեն

Արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական կառույցների նորացումը եւ տնտեսական դժվարությունների վերացումը այսօր Իրանի համար կենսական խնդիր է, քանի որ այն պիտի աշխատանքի, բնակարանի, կրթության եւ առողջապահության բնագավառներում հնարավորություններ ստեղծի մի ժողովրդի համար, որի աճի տոկոսը շատ բարձր է: Բնակչության 45 տոկոսը կազմում են 14 տարեկանից ցածր տարիքի մարդիկ: Իրանի բնակչությունը 90 տարի առաջ 10 միլիոն էր, իսկ այսօր՝ 60 միլիոն: Ըստ միջազգային վիճակագրական կազմակերպությունների տվյալների, 2000 թվականին այն կդառնա 77 միլիոն, իսկ 2025-ին կհասնի 150 միլիոնի: Ազգաբնակչության աճի միտումը անկառավարելի երեւույթ է, ուստի կարելի է ասել, որ հարցին հեռատեսորեն մոտենալով, այժմվանից երկրի տնտեսական եւ հասարակական ծրագրերը կազմելիս պետք է հաշվի նստել 90 միլիոն բնակչություն ունեցող երկրի հետ:

Պատրաստեց
ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՐՋԱՆՅԱՆԸ

OK English OK

Անգլերենի արագացված դասընթացներ

Հրավիրում է «ՕՔԵՅ» կոոպերատիվը:

Սովորեցնում ենք
խոսել, կարդալ, գրել:
Դասերը՝
առավոտյան, ցերեկը, երեկոյան:
Լսարանները՝
քաղաքի տարբեր մասերում:
Գինը՝
այսօր ավելի էժան, քան վաղը:

Շտապեցեք արժեզրկվող ձեր ռուբլիները փոխել մեր մշտարժեք գիտելիքների հետ:
Դրանք ձեզ վաղը դոլլարներ կբերեն:

Զանգահարեք հենց հիմա՝
27-38-64, 34-79-38,
26-70-23, 34-30-19

digitised by A.R.A.R.@

Ֆրանսիա

Ժակ Դելորին մեծ ապագա է սպասում

Ֆրանսիացիների մեծ մասը, նույնիսկ նախագահ Բուշը նրան համարում են ֆրանսիական հանրապետության ապագա նախագահի լավագույն թեկնածուն

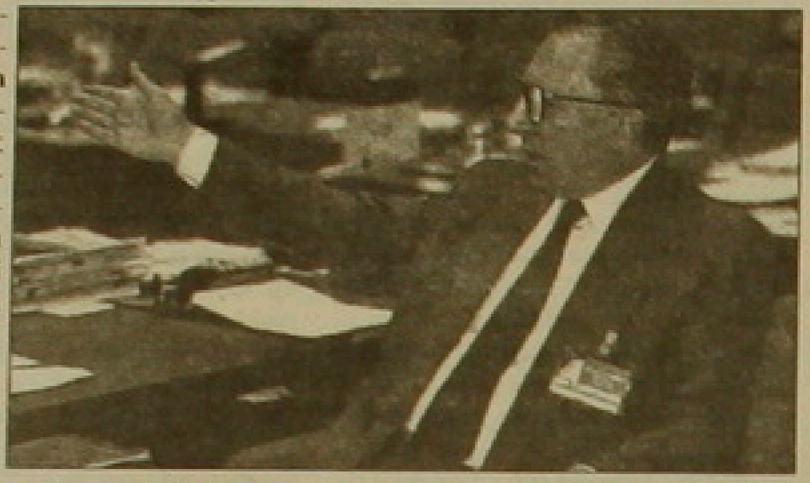

Այսօրվա և շատ բանում վաղվա Եվրոպական հանրակցության ճակատագիրը որոշում էր և շարունակում է որոշել «եռապետությունը»՝ Ֆրանսուա Միտերանը, Հելմուտ Քոլը և Ժակ Դելորը: Եվ եթե առաջին երկու քաղաքական գործիչները հանդես են գալիս որպես ճարտարապետներ, որոնց գծագրերով համբերատար բարձրացվում է Եվրախորհրդի շենքը, ապա վերջինն այդ կառույցը ղեկավարում է անմիջապես «շինհրապարակում», որտեղ 12 երկրների «բրիգադներն» աշխատեն ներդաշնակ և «գրաֆիկով», որ Եվրոպական տունը ժամանակին հանձնվի շահագործման:

1985 թվականին Հ. Քոլի առաջարկությամբ նշանակվելով Եվրոպական հանրակցության նախագահ, Ժակ Դելորը հպարտությամբ կարող է ի մի բերել իր գրեթե 8-ամյա գործունեությունը Եվրահամայնքի նախագահի պաշտոնում: Այդ տարիների ընթացքում Հին մայրցամաքում տեղի ունեցան աչքի ընկնող փոփոխություններ, և Եվրոպական համախմբումը դարձավ անդառնալի գործընթաց:

1993 թվականի հունվարի 1-ից՝ այն օրը, երբ լրանում է Ժակ Դելորի երկրորդ մանդատը ԵՀ նախագահի պաշտոնում, կսկսի գործել Եվրոպական 12-ի միացյալ շուկան, որում չի լինի ոչ մաքսներ, ոչ սահմանափակում: Համաձայն Մաաստրիխտի համաձայնությունների, պետք է ստեղծվի ԵՀ-ի արժույթա-տնտեսական և ռազմաքաղաքական միություն, որը մեր հազարամյակի վերջում կունենա միացյալ արժույթ, ընդհանուր արտաքին քաղաքականություն և պաշտպանություն: Արդյունքում, ինչպես գտնում է Դելորը, Եվրոպան, որին տասնամյակների ընթացքում կանխագուշակում էին անխուսափելի մայրամուտ, դառնում է խոշորագույն առևտրատնտեսական հանրակցություն և միաժամանակ հզոր ռազմաքաղաքական ուժ:

Եվրոպայի շինարարությունը, վերպետական ինստիտուտների ամրապնդումը, նշում է ԵՀ նախագահը, բոլորովին չի նշանակում «ազգերի վերջը»: Ընդհակառակը, ԵՀ-ը խթանում է նրանց, փոխադարձաբար հարստացնում: *«Եվրոպան*, ասում է նա, *արթնացրեց Ֆրանսիային»*:

Ժակ Դելորի կարծիքով, անհրաժեշտ է հասարակության սոցիալ-դեմոկրատական նմուշօրինակը, որը պետք է հիմնված լինի տնտեսական բարեկեցության և սոցիալական համերաշխության վրա: Այդպիսի նմուշօրինակը, ասում է նա, հիմնվում է շուկայական տնտեսության և սոցիալական հարցերի լուծման գործում պետության մասնակցության վրա: Դելորը իրեն անվանում է Ֆրանսիայի առաջին սոցիալ-դեմոկրատը: Եվ նրան բոլորովին չի շփոթեցնում, որ վերջին տարիներին այդ տեսակետն ակնհայտորեն կորցնում է իր կողմնակիցներին Եվրոպայում:

Երիտասարդ տարիներին նա հրապուրվում էր Մարքսի և Կանտի գրքերով: Չլինելով մարքսիստ, Դելորը գտնում էր, թե Մարքսը տվել է արդյունաբերական հասարակության ճշգրիտ վերլուծությունը: Քաղաքական սպեկտրում Դելորին դասում են ձախ կենտրոնին: Նրա աշխարհայացքը պայմանավորված է նրանով, որ Դելորը կաթոլիկ է, հավատացյալ մարդ: Բարեկամները նշում են նրա պարզությունը, անմիջականությունը, բարոյական արժեքների նկատմամբ հավատը, նպատակներին հասնելու համառությունը, հպարտությունը և փառասիրությունը: Օրական նա աշխատում է 14 ժամ, չի սիրում կիրակի օրերը և արձակուրդները: Սիրում է ջազ, հեծանիվ, կինո և ամեն երեկո իր օրագրում կատարում է փոքրիկ գրառումներ: Նրա ապշեցուցիչ աշխատունակությունը ժառանգել է դուստրը՝ Մարտին Օբրին, որը Ֆրանսիայի աշխատանքի նախարարն է և Պիեր Բերեգովուայի կառավարության այսօր աչքի ընկնող անձնավորություններից մեկը:

1974 թվականին Ժակ Դելորը մտավ սոցիալիստական կուսակցության շարքերը և պաշտպանեց Միտերանի թեկնածությունը նախագահական ընտրությունների ժամանակ: 1981 թվականին, Միտերանի նախագահ ընտրվելուց հետո Ժ. Դելորը ստացավ ֆինանսների նախարարի պորտֆելը: Ասում են, թե Միտերանի հետ նրա հարաբերությունները, որին նա ճանաչում էր դեռ 50-ական թվականների կեսերից, հարթ չեն եղել: Սակայն նախագահը բարձր էր գնահատում իր նախարարին: Երկու անգամ նրան առաջարկեց վարչապետի պաշտոնը, այդ թվում նաև 1992 թվականին, երբ Էդիթ Կրեսոնի կառավարությունը հրաժարական տվեց: Եվ երկու անգամ էլ Դելորը հրաժարվեց: Կառավարությունը գլխավորելու չկամության մեջ գուցե ուրիշ պատճառներ կան: Գտնվելով խորհրդարանական հոգնեցուցիչ կռիվներից հեռու, Դելորն իրեն գործողությունների ազատություն է վերապահում և աստիճանաբար ավելացնում է իր քաղաքական կապիտալը: Ներկայումս նա Ֆրանսիայում ամենահանրաճանաչ քաղաքագետն է: Նրա հայրենակիցների 48 տոկոսը ԵՀ նախագահին համարում են նախագահի պաշտոնի լավագույն թեկնածու: Ի դեպ, նույն կարծիքին է նաև Ջորջ Բուշը: Եվ եթե ընտրությունները տեղի ունենային այսօր, նա ակնհայտորեն կհաղթեր բոլոր ձախ և աջ մրցակիցներին:

Դելորը Ֆրանսիայի հաջորդ նախագահն է: Բայց պետության ղեկավարի ընտրությունները կկայանան միայն 1995 թվականին: Ուստի Դելորը համառորեն կրկնում է, թե ինքը չի հավակնում ոչ մի պաշտոնի: Այնուամենայնիվ, օրերս նա հայտարարեց, թե հանդես է գալիս կոալիցիոն և փոխզիջման կառավարության օգտին, որում կներկայացվեն տարբեր քաղաքական ուժեր:

Դելորի ղեկավարությամբ ԵՀ-ը, հաղորդում է *«Լիբերասիոն»* թերթը, հենց նոր նախապատրաստել է մի զեկուցում ԵՀ-ը 17-ից մինչև 25 և նույնիսկ 30 պետությունների ընդարձակման հեռանկարի մասին: Խոսքը գնում է ԵՀ-ը Եվրոպական կառավարության վերածելու մասին, որը կղեկավարի լայն լիազորություններով օժտված նախագահը:

Սակայն այսօր Դելորը կարևորագույն խնդիր է համարում ոչ թե ԵՀ-ի ընդարձակումը, այլ նրա «խորացումը», այսինքն՝ քաղաքական և արժույթա-տնտեսական միության ստեղծման ավարտումը: Դա, անշուշտ, չի բացառում նոր երկրների ընդունումը, որոնց տնտեսությունը գտնվում է ԵՀ-ի այլ պետությունների՝ Ավստրիայի, Շվեդիայի, Ֆինլանդիայի, Շվեյցարիայի մակարդակին:

Հաջորդ փուլում՝ 2000 թվականի սկզբին, հավանական է Հունգարիայի, Լեհաստանի, Չեխոսլովակիայի ընդունումը: Ռուսաստանը և նախկին ԽՍՀՄ-ի մյուս հանրապետություններն այդ ցուցակում նշված չեն: Դելորը ընդգծում է, որ նրանք դեռ պատրաստ չեն:

Համաշխարհային ներկայիս կյանքում Ժակ Դելորն առաջին դիրքերում է: Նրան սպասում է հիանալի հեռանկար:

Ըստ օտար մամուլի նյութերի

Եվրոպա

Ամերիկյան գեներալ Ջոն Շալիկաշվիլին՝ ՆԱՏՕ-ի զորքերի հրամանատար

Ինչ չհաջողվեց Վրաստանում, հաջողվեց Եվրոպայում

Բրյուսելի Կաստո արվարձանում օրերս հնչեց 12 հրանոթային համազարկ, իսկ ՆԱՏՕ-ի միացյալ զինված ուժերի շտաբի վրայով սլացան չորս տասնյակ կործանիչ ինքնաթիռներ:

Այսպես անցավ Եվրոպայում ՆԱՏՕ-ի զինված ուժերի նոր գլխավոր հրամանատար գեներալ Ջոն Շալիկաշվիլու պաշտոնին անցման արարողությունը: Շալիկաշվիլին այդ պաշտոնում փոխարինեց 63-ամյա Ջոն Գելվինին, որը պաշտոնաթող եղավ:

Վրացական ազգանունով ամերիկյան գեներալը 56 տարեկան է: Նա ծնվել է Վարշավայում, լեհուհու և վրացու ընտանիքում: Ավարտել է ամերիկյան մայրաքաղաքի Ջորջ Վաշինգտոնի համալսարանը, որտեղ ուսումնասիրում էր միջազգային հարաբերություններ, այնուհետև Իլինոյսի Նահանգի Բրեդլիի համալսարանը: Բացի անգլերենից, ազատ խոսում է լեհերեն և գերմաներեն:

Շալին, այդպես են նրան անվանում ամերիկյան բանակում, մինչև նոր նշանակումը զբաղեցնում էր ԱՄՆ-ի բանակի շտաբի պետերի կոմիտեի նախագահի տեղակալի պաշտոնը: Անցյալ տարի ղեկավարում էր դեպի Հյուսիսային Իրաք հարյուր հազարավոր քուրդ փախստականների վերադարձի «Փրովայդ կոմֆորտ» գործողությունը:

ՆԱՏՕ-ի շրջաններում Շալիկաշվիլուն այդ միության ամենաբարձր պաշտոնին նշանակելը համարում են ճշգրիտ ընտրություն: Ունենալով արևելա-եվրոպական ծագում, նա հիանալի գիտի Եվրոպայի խնդիրները և հոգեբանությունը: Ըստ Շալիկաշվիլու խոսքերի, նա մտադիր է ընդարձակել ՆԱՏՕ-ի համագործակցությունը նախկին Վարշավյան պայմանագրի երկրների հետ: Ելույթ ունենալով Կաստոյում, արարողությունից հետո, Շալիկաշվիլին ասաց, թե ինքը Եվրոպայի համար վտանգը տեսնում է էթնիկական հակամարտություններում, որոնք առաջացել են կոմունիստական վարչակարգի փլուզումից հետո: Մինչև որ նրանք չմարվեն, չի կարելի հուսալ ապագա սերունդների վստահելի անվտանգությանը:

Նա չի բացառում ամերիկյան զորքերը Բալկաններ ուղարկելու հնարավորությունը: «Միացյալ Նահանգները Հարավսլավիայում կնախընտրեին գործել ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում, պայմանով, եթե միությանը դիմեն համապատասխան խնդրանքով», ասաց գեներալը: Սակայն եթե նման միջամտությունն անհնարին լինի որոշ դաշնակիցների առարկության պատճառով, ապա Վաշինգտոնը կկարողանա կազմել միջազգային դաշինք, որը կնմանվի Քուվեյթի ազատագրման «Փոթորիկ անապատում» գործողությանը:

Գեներալ Շալիկաշվիլին միաժամանակ կկատարի Եվրոպայում ամերիկյան զորքերի գլխավոր հրամանատարի պարտականությունները:

Մնում է ավելացնել, որ նշանակումից որոշ ժամանակ առաջ ամերիկյան գեներալը պատրաստակամություն էր հայտնել բնակվել Վրաստանում՝ իր նախնիների հայրենիքում, ռազմական գործը կատարելագործելու նպատակով: Սակայն այն, ինչ հնարավոր չեղավ Վրաստանում, իրականացավ Եվրոպայում:

Գ. Լ.

Միջին Արևելք

Բոլոր ճանապարհները տանում են դեպի բանակցությունների սեղան

Պաղեստինցիները և Սիրիան կասկածանքով են նայում Ռաբինին

Այս օրերին բուռն աշխուժություն է նկատվում միջինարևելյան մի շարք մայրաքաղաքների միջև, դիվանագիտական գետնի վրա, նպատակ ունենալով այդ շրջանում խաղաղության անիվի տեղաշարժը, ընդ որում, նաև միջպետական, անցյալում կուտակված քաղաքական սառույցների հալեցումը: Այդ շրջանակում Եգիպտոսն ստանձնել է առանցքի դերը, որը կարող է հաջողությամբ կատարել մի քանի պատճառներից ելնելով.

1. Նրա ռազմավարական և ծանրակշիռ դիրքը արաբական աշխարհում, մանավանդ այդ աշխարհի երկրների հետ իր հարաբերությունների կանոնավորման վերականգնումից հետո, որը սկիզբ առավ 1989 թ., երբ Արաբական Լիգայի գագաթնաժողովի պաշտոնական հրավերով վերընդունվեց այդ լիգայում, որտեղից մի տասնամյակ առաջ հեռացվել էր Քեմփ-Դեվիդյան համաձայնագրերի պատճառով:

2. Եգիպտոսը արաբական միակ երկիրն է, որը Իսրայելի հետ կնքել է «հաշտության պայմանագիր» և նրա հետ հաստատել դիվանագիտական հարաբերություններ դեսպանությունների մակարդակով և այսպես կոչված «նորմալացման քաղաքականություն» է վարում այդ երկրի հետ:

3. Եգիպտոսը սերտ կապեր ունի նաև պաղեստինյան կողմի հետ, հանձինս Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության և նրա նախագահ Յասեր Արաֆաթի:

4. Եգիպտոսի լավ հարաբերությունները ԱՄՆ-ի հետ, որը հանդես եկավ որպես նախաձեռնող և «կնքահայր» արաբա-իսրայելական խաղաղության բանակցությունների գործընթացում: Նույն դերը ԱՄՆ-ը հաջողությամբ կատարեց 1978-79 թթ., Եգիպտոսի և Իսրայելի միջև:

Այդ առումով վերջերս նկատվում է Եգիպտոսի կողմից Իրանի Իսլամական Հանրապետության (որն արաբներից ոչ պակաս կարծր դիրք ունի Իսրայելի նկատմամբ) հետ կապերի բարելավման և նորմալացման ձգտումը, կապեր, որոնք խզվել էին 1979 թ.: Եգիպտոսի արտգործնախարար Ամր Մուսան վերջերս հայտարարեց, թե *«եգիպտա-իրանական հարաբերությունները, որոնք ընդհատվել էին 1979 թ., ընթանում են դեպի նորմալացում»*, այնուհետև ավելացնելով, թե *«Իրանը եղբայր պետություն է և իմաստ չկա շարունակել այդ հարաբերությունները այնպես, ինչպես եղել է անցյալում»*:

Մյուս կողմից, Եգիպտոսը ջանքեր է գործադրում որպես միջնորդ Դամասկոսի և Թել-Ավիվի տեսակետները մերձեցնելու գործում: Կահիրեի բարձրաստիճան դիվանագիտական աղբյուրների համաձայն, Իսրայելի ապագա վարչապետ Ռաբինը Կահիրե կայցելի ընթացիկ ամսվա կեսին: Նույն աղբյուրները հաստատեցին, որ Ռաբինը Եգիպտոսի նախագահ Հոսնի Մուբարաքի հետ կքննարկի խաղաղության բանակցությունների առաջխաղացման ուղիները և առաջիկայում Հռոմում կայանալիք բանակցություններում նախատեսված խնդիրները:

Իր հերթին, Սիրիան ձգտում է տեղեկանալ իսրայելական նոր կառավարության դիրքորոշմանը խաղաղության գործընթացի և, հատկապես, Գոլանի բարձունքի ճակատագրի վերաբերյալ: Սակայն Դամասկոսը հերթական անգամ կրկնեց իր անզիջում դիրքորոշումը Սիրիա-Իսրայել առնչությամբ: Հուլիսի 5-ին տեղեկատվության նախարար Մուհամմադ Սալմանն ասաց, թե *«Իսրայելում վարչապետի պաշտոնի հավակնորդ Ռաբինը պետք է հասկանա, որ խաղաղությունն ու միջազգային օրինականությունը հակադրվում են արաբական հողերի գրավման իրականության հետ»*: Այնուհետև, իր տարակուսանքը հայտնելով ապագա վարչապետի լռության նկատմամբ, ավելացրեց, թե *«Շամիրի հեռացումը չի նշանակում, որ շամիրյան ուղին վերացել է: Այս հարցի վերաբերյալ մենք ոչ մի պատրանք չունենք»*: Նախարարը գտնում է, որ *«շրջանի անվտանգությունն ու կայունացումը չեն իրականանա առանց Անվտանգության խորհրդի 338 և 242 բանաձևերի իրագործման, արաբական բոլոր ճակատներով մեկ»*:

Միևնույն ժամանակ, Ռաբինը ընկել է դժվար կացության մեջ իր հրապարակած հայտարարությունների պատճառով: Մի կողմից, ըստ լրատվական գործակալությունների, իր հաղթանակից հետո Ինթիֆադայի առավել աշխուժացման կապակցությամբ նա սպառնաց, թե ինքը *«երկաթյա բռունցքի քաղաքականություն կկիրառի պաղեստինցի քաղաքացիների դեմ, արաբական գրավված հողերում»*, իսկ մյուս կողմից, հուլիսի 6-ին հայտարարեց, թե որպես հրեա և իսրայելցի ամոթանք է զգում գրավված հողերում ապրող 700 հազար արաբների վատթար վիճակի համար:

Ակնհայտ է պաղեստինյան կողմի դիրքորոշման կարծրացումը, որն արտահայտվեց ֆրանսիական հեռուստատեսության թղթակցի՝ Յասեր Արաֆաթի հետ ունեցած հանդիպման ընթացքում: Արաֆաթն անհավանական համարեց Ինթիֆադայի կողմից որևէ զինադադար աշխատավորական կուսակցության հաղթանակից հետո, պնդելով, թե դա կշարունակվի, քանի դեռ հողերը մնում են գրավված: Նա իր կասկածը հայտնեց նշված կուսակցության հանդեպ հետևյալ ձևով. *«Արդյոք Ռաբինը կհարգի՝ իսրայելցիների կամքը, թե կվարվի այնպես, ինչպես վարվեց իրեն նախորդող Շամիրը, բայց այլ կերպ, այն է՝ երկաթյա բռունցք թավշյա ձեռնոցով»*: Նա մասնանշեց նաև, թե ինքը համաձայն է ինքնավարության այն ձևին, որը խաղաղության բանակցություններում առաջարկվել էր նախագահ Բուշի կողմից, և ոչ թե Շամիրի կամ Ռաբինի նախատեսածին:

Իր կողմից, Եգիպտոսի արտգործնախարար Ամր Մուսան Կահիրեում հանդես գալով հայտարարությամբ, պարզեց, որ *«ընթացիկ ամսվա վերջին Դամասկոսում կկայանա մի հանդիպում Եգիպտոսի և Իսրայելի հետ խաղաղության բանակցություններին մասնակցող արաբական կողմերի արտգործնախարարների միջև, որի քննարկման առարկան կլինի խաղաղության գործընթացը իսրայելական ընտրություններում աշխատավորական կուսակցության հաղթանակից հետո»*:

Միջին Արևելքում «բոլոր ճանապարհները տանում են» դեպի խաղաղության բանակցությունների սեղան, որի շուրջ անզգույշ վարվեցողությունը կարող է պատճառ դառնալ, որ այդ սեղանը շրջվի բոլորի գլխին...

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄՈՎՍԵՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Անցյալ տարի ԽՍՀՄ-ից 26 մլրդ դոլլար եւ ոսկու զգալի պաշար փախցվեց արտասահման

Ֆրանսիական լրագրողը հետաքննում եւ փաստեր է բացահայտում

Խորհրդային Միությունից նրա գոյության վերջին ամիսներին Արեւմուտք տեղափոխվեց 26 միլիարդ դոլլար: Բացի դրանից, Շվեյցարիա, Կանադա, Լիխտենշտեյն տեղափոխվեց նրա ոսկու պաշարների մի մասը, որը պահված է հուսալի տեղում: Այդ գործողությունները իրականացնում էր ՊԱԿ-ը: Գորբաչովը, ըստ երեւույթին, աչքերը փակում էր այդ բոլորի առջեւ:

Այսպիսի եզրակացության եկավ ֆրանսիացի լրագրող Էրիկ Լորանը՝ *«Խորտակում. Գորբաչովի անկման գաղտնի պատմությունը»* գրքի հեղինակը: Նրա նոր հետաքննության արդյունքների առաջին մասը տպագրվել է փարիզյան *«Ֆիգարո»* թերթում:

Հենց Շվեյցարիային էր հասկացվել կենտրոնական տեղը խորհրդային կոմունիստների գործողության համար, որը նախապատրաստվում էր վաղօրոք, պնդում է Լորանը, հենվելով հատուկ ծառայություններից ստացված տեղեկության վրա: 1990 թ. վերջերին, գրում է լրագրողը, Վալենտին Պավլովը, որն այն ժամանակ գրավում էր ֆինանսների նախարարի պաշտոնը, գաղտնի մեկնեց Շվեյցարիա: Նա գործում էր կեղծված անձնագրով եւ ոչ մի շփում չունեցավ Բեռնում խորհրդային դեսպանության եւ ոչ էլ շվեյցարական իշխանությունների հետ:

Ցյուրիխում տեղի ունեցան Պավլովի գաղտնի հանդիպումները շվեյցարական, գերմանական, ֆրանսիական եւ բրիտանական դրամատների ղեկավարների հետ, որոնք ցանկանում էին ձեռք բերել մեծ քանակությամբ դրամ հետագայում Ռուսաստանի եւ խորհրդային մյուս հանրապետությունների տնտեսության մեջ ներդնելու նպատակով: Շուտով, այդ բանակցություններից հետո, հայտնում է Լորանը, գաղտնի վաճառվեց 100 միլիարդ ռուբլի (5,5 միլիարդ դոլլար): Ստացված գումարի մեծ մասը մնաց Շվեյցարիայում, իսկ մնացած փողերը փոխադրվեցին ավստրիական եւ կանադական դրամատներ:

1991 թվականի վերջերին ֆինանսների նոր նախարար Վլադիմիր Օռլովը կատարեց եւս մի այց Շվեյցարիա, պահպանելով բոլոր նախազգուշական քայլերը: Նրան ուղեկցում էր ՊԱԿ-ի նախագահի ֆինանսական գծով տեղակալներից մեկը: Նախարարը, որը Ժնեւում եւ Ցյուրիխում անցկացրեց 3 օր, զրույցներ ունեցավ նաեւ Եվրոպայի եւ ԱՄՆ-ի ֆինանսական շրջանակների ներկայացուցիչների հետ: Մանրամասնորեն քննարկվեց ստեղծված համատեղ ձեռնարկությունների հաշվին գտնվող միջոցները Արեւմուտք տեղափոխելու ձեւերի հարցը: Վ. Օռլովը հայտնեց նաեւ իր կառավարության մտադրությունը զգալի քանակությամբ ոսկի, ադամանդ եւ պլատին վաճառելու մասին: Ընդ որում, խորհրդային նախարարն անհանգստանում էր, որ լրատվության արտահոսքի հետեւանքով նրանց գները համաշխարհային շուկայում կընկնեն: Բացի դրանից, խորհրդային նախարարը նորից առաջարկեց գնել 25 միլիարդ ռուբլի, սակայն կուրսը, որով դրամատները համաձայնվել էին գնել, նախարարին բավականին ցածր թվաց: Բայց այդ պահին վարչապետ դարձած Պավլովը կարգադրեց վաճառել:

1991 թվականի մայիսին եւ հատկապես հուլիսին, շարունակում է Լորանը, խորհրդային արժույթի վաճառման ծավալները կտրականապես աճեցին՝ մինչեւ 140 միլիարդ ռուբլի: Այդ ժամանակաշրջանի ընթացքում ԽՍՀՄ-ից արտահանվեց 4,5 միլիարդ դոլլարի ոսկի: Այն տեղադրվեց անգլիական դրամատներում, այդ թվում նաեւ նրանց այն ենթաբաժանմունքում, որում պահվում էին մի քանի ահաբեկչական կազմակերպությունների եւ թմրանյութի վաճառականների հաշիվները: Հետագայում ոսկին տեղափոխվեց Շվեյցարիա:

«Սա ֆինանսական ամենախոշոր գործարքներից մեկն էր, որին երբեւէ հանդիպել եմ», հայտնեց եւրոպական մի բանկիր, որը ծանոթ էր այս գործին: Միաժամանակ, նրա կարծիքով, այն խոշոր քաղաքական գործողություն էր: Ոսկու անհետացումը կբարդացնի անկախ պետությունների մուտքը Միջազգային վալյուտային հիմնադրամ, որովհետեւ ՄՎՀ-ի անդամության համար անհրաժեշտ է ոչ միայն ոսկի ունենալ, այլեւ նշել, թե որտեղ է այն գտնվում:

Օգոստոսյան խռովության նախօրյակին, գրում է Լորանը, 280 միլիարդ ռուբլու դիմաց ստացվել էր 12 միլիարդ դոլլար: Գրեթե բոլոր ռուբլիները արտասահման փոխադրվեցին ԽՍՀՄ Պետբանկի միջոցով, ԽՄԿԿ Կենտկոմի գործերի կառավարիչ Կրուչինայի կարգադրությամբ:

Կուսակցական փողերի ճակատագրի հետաքննությունը Լորանի կողմից շարունակվում է: ■

Շոտլանդիա

«Նեսսի» գողտրիկ անունով հրեշը

Գիտնականները պատրաստվում են ոչնչացնել նրան

Աշխարհի ամենահռչակավոր հրեշի մասին լեգենդը մոտ է իր ավարտին: Առաջիկա ամիս գիտնականները գերարդիական սարքերով զինված «հարձակում» են գործելու Շոտլանդիայի Լոխ Նեսս լճի խորքերը, «Նեսսի»-ի՝ ճշմարիտ հրեշի գաղտնիքը պարզելու համար: «Ուրվականի որոգայթ» կոչվող այդ գործողությունը կարող է վերջ տալ բազմաթիվ սերունդների երեւակայությունը գրգռած այդ խորհրդավոր «էակին», օգտագործելով ժամանակակից վիդեո գործիքներ, գիտնականները ստուգելու են 300 մետր խորություն եւ 35 կմ երկարություն ունեցող մուգ-կանաչ լիճը, եւ դժվար թե որեւէ բան դուրս մնա նրանց տեսադաշտից:

Ի դժբախտություն հրեշի բազմահազար ջատագովների, գիտնականները այժմվանից հայտարարում են, թե իրենք գործ են ունենալու ոչ թե առասպելական չափերով հրեշի, այլ... միկրոօրգանիզմների հետ: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ֆուտբոլը եւ փոփոխվող Եւրոպան

Եվրոպայի 1992 թ. չեմպիոն Դանիայի հավաքականը

Ետեւում մնաց Եւրոպայի ֆուտբոլի 9-րդ առաջնության անչափ ուշագրավ, դրամատիկ մրցամարաթոնը: Այժմ միայն ափսոսանքով կարելի է հիշել դրա մասին, չէ՞ որ մեր այս մռայլ, անչափ ծանր եւ հաճելի պահերով սակավ կյանքում նման տոներն այնքան ցանկալի են դարձել: Բուն առաջնության ընթացքի, առանձին թիմերի ու խաղերի մասին շատ է գրվել ու խոսվել: Չկրկնվելու համար կուզենայի ուշադրությունս բեւեռել երկրորդ պլան մղված երեւույթների վրա:

Եւրոպայի 9-րդ առաջնությանը նախորդած բուռն քաղաքական իրադարձությունները, Եւրոպայի քաղաքական քարտեզի փոփոխությունը իրենց անմիջական կնիքը թողեցին առաջնության ընթացքի վրա:

Եզրափակիչ փուլերի համարյա թե մշտական մասնակից, ներկայիս աշխարհի չեմպիոն Արեւմտյան Գերմանիայի թիմի փոխարեն մասնակցում էր վերամիավորված Գերմանիայի հավաքականը, եւ ինչպես նկատեց մեկնաբաններից մեկը, նրա խաղը ավելի շատ հիշեցնում էր նախկին Արեւելյան Գերմանիայի ֆուտբոլը՝ ավելի կոշտ, ուժային եւ սակավ գեղեցիկ: Չնայած թիմը հասավ եզրափակիչ եւ նվաճեց արծաթե մեդալ, նրա խաղը առանձնապես տպավորություն չթողեց:

Քաղաքական գործընթացների անմիջական հետեւանքն էր եզրափակիչի ուղեգիր ձեռք բերած Հարավսլավիայի թիմի առաջնությանը չմասնակցելը: Հարավսլավական ֆուտբոլը մեծ վերելք է ապրում, ինչի ապացույցը անցյալ տարի Բելգրադի «Ցրվենա զվեզդա»-ի Եւրոպայի չեմպիոնի գավաթը նվաճելն էր: Հարավսլավացիներ Ստոյկովիչը, Պանչեւը, Վույովիչը Եւրոպայի լավագույն ֆուտբոլիստներից են, եւ Հարավսլավիայի հավաքականը հիրավի համարվում էր առաջնության հավակնորդներից մեկը: Բայց երկրում կատարվող հայտնի իրադարձությունների պատճառով, հատկապես որ հավաքականը հիմնականում ներկայացնում են Սերբիայի ֆուտբոլիստները, իսկ այդ հանրապետության հանդեպ կիրառվում են ՄԱԿ-ի եւ Եւրահամայնքի «կոշտ» միջոցները, որպես պատժամիջոց հավաքականին արգելվեց մասնակցել առաջնությանը: Փոխարենը թույլ տրվեց մասնակցել նույն ենթախմբում 2-րդ տեղ զբաղեցրած դանիացիներին, որոնք առաջնությունից միայն մեկ շաբաթ առաջ իմացան, որ իրենք նման «բախտի են արժանացել»: Դանիացիները մեծահոգաբար հայտարարեցին, որ եզրափակիչ մտնելու դեպքում ՈՒԵՖԱ-ից ստանալիք իրենց ողջ պարգեւատրությունը կնվիրաբերեն Հարավսլավիայի հավաքականին: Գուցե իրենք էլ չէին սպասում, որ ոչ միայն եզրափակիչ կհասնեն, այլեւ կնվաճեն չեմպիոնի տիտղոսը: Եւ երբ առաջնությունից առաջ դա կարող էր անհավանական թվալ, ապա առաջնությունից հետո, վերլուծելով ողջ ընթացքը, կարելի է վստահորեն ասել, որ Դանիայի չեմպիոն դառնալը միանգամայն օրինաչափ էր:

Փաստորեն, երկար ժամանակ հարցական տակ էր նաեւ մեկ այլ թիմի՝ նախկին ԽՍՀՄ-ի հավաքականի մասնակցությունը, որովհետեւ իրավունք ձեռք բերելուց մինչեւ մասնակցելու ժամանակահատվածը փլուզված այդ կայսրության տեղում առաջացավ կիսաթափանցիկ մի հասկացություն՝ ԱՊՀ, եւ ՈՒԵՖԱ-ն երկար ժամանակ չէր կարողանում կողմնորոշվել, արդյո՞ք մեծությունների համապատասխանությունը կարելի է թույլ տալ հանդես գալու որպես պետական միավորի: Ինչեւիցե, միայն հարցի դրական լուծմանն ենք մենք երախտապարտ, որ հնարավորություն ունեցանք դիտելու ողջ առաջնությունը: Ինչ վերաբերում է հավաքականին, ապա այն այդպես էլ մնաց «խորհրդային», ինչպես եւ ԱՊՀ-ն ինքը: Թիմ առանց պետական դրոշի, առանց պետական հիմնի (խաղերից առաջ ԱՊՀ-ի հավաքականին ներկայացնում էին Բեթհովենի 5-րդ սիմֆոնիայի օրատորիայով) եւ առանց երկրպագուների: Արդյունքում՝ դժգույն, չոգեւորված խաղ եւ ամենացածր ցուցանիշները բոլոր ութ թիմերի մեջ: Բավական է ասել, որ միակ խոշոր հաշվով պարտությունը կրեց ԱՊՀ-ի հավաքականը, իսկ նրա խփած միակ գոլը 11 մետրանոց տուգանայինից էր:

Հակառակ այս ամենին, բարեկեցիկ, արտաքին եւ ներքին պրոբլեմներով չտառապող Անգլիայի ու Ֆրանսիայի հավաքականները սպասվածից անհամեմատ թույլ հանդես եկան: Միշել Պլատինիի թիմը ընտրական փուլում հասել էր բացառիկ հաջողության, յուրօրինակ ռեկորդի՝ 8 հաղթանակ 8 խաղից, գրոհայինների լավագույն հարաբերությամբ, նրա կազմում էր Եւրոպայի լավագույն ֆուտբոլիստ Ժան-Պիեռ Պապենը: Իսկ այս ամենի հետ Ֆրանսիան բավարարվեց միայն երկու ոչ-ոքիներով եւ մեկ պարտությամբ:

Առաջնությունը բացահայտեց նոր անուններ: Առաջին հերթին կարելի է նշել շվեդ Թոմաս Բրոլինին ու Մարտին Դալինին, հոլանդացի Դենիս Բերկամպին, դանիացի Բրայան Լաուդրուպին, համահայտ Մայքլ Լաուդրուպի կրտսեր եղբորը: Վերջինս, անկասկած, արժանի է առաջնության լավագույն ֆուտբոլիստի տիտղոսին:

ԼԵՎՈՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Խաղացվել է օլիմպիադայում

Վահանյան – Կակալցելդիեւ

(Հայաստան) *(Թուրքմենստան)*

1. Ձf3 g6 2. c4 Փg7 3. d4 d6 4. Ձc3 Փg4 5. e3 c5 6. Փe2 Ձc6 7. d5 Ձa5 8. Թa4 Փd7 9. Թc2 a6 10. 0-0 Նb8 11. Նb1 Ձf6 12. e4 0-0 13. a4 e6 14. b4 cb 15. Ն:b4 ed 16. ed Փf5 17. Թd1 Ձd7 18. Փg5 Թc7 19. Թd2 Նfe8 20. Փe3 Փg4 21. Նc1 Փ:f3 22. gf b6 23. Ձe4 Ձb7 24. Նcb1 Ձbc5

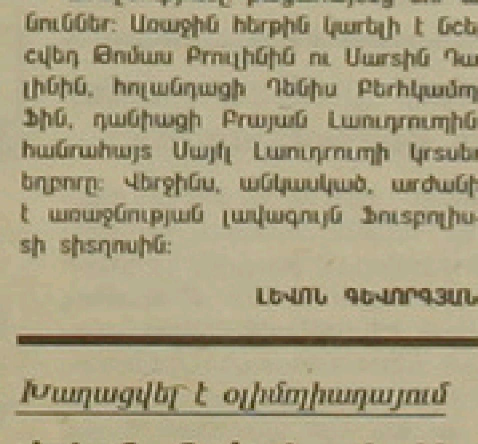

25. a5 Ձ:e4 26. fe ba 27. Ն:b8 Ն:b8 28. Ն:b8 Թ:b8 29. Թ:a5 Թb1+ 30. Փf1 Թ:e4 31. Թd8+ Ձf8 32. h3 Թe5 33. Փg5 f6 34. Փh4 Թd4 35. Փg3 h5 36. Փ:d6 g5 37. Թe8 h4 38. Փe2 f5 39. Փh5 Թf6 40. Փe7 Թa1+ 41. Աg2 g4 42. Թf7+ Աh8 43. Թf5 gh+ 44. Ա:h3, սեւերը հանձնվեցին

«Աշխարհը եւ մենք» փառատոնն ավարտվեց հանդիսատեսի հաղթանակով

Հուլիսի 7-ի ուշ երեկոյան, երբ Ազատության հրապարակում արդեն ավարտվել էր «Ազգային դաշինքի» կազմակերպած հանրահավաքը, «Արամ Խաչատրյան» մեծ համերգասրահում դեռեւս շարունակվում էր «Աշխարհը եւ մենք» սիմֆոնիկ երաժշտության փառատոնի եզրափակիչ համերգը: Մայիսի 28-ին սկսված եւ աշխարհի 12 երկրների սիմֆոնիկ երաժշտական լավագույն նմուշները ներառող փառատոնն ավարտվեց Ֆրանսիային նվիրված ծրագրով: Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպան տիկին դ'Արբենզը համերգից հետո ասաց, թե ինքը երբեւէ խմբավարի ու նվագախմբի նման ներդաշնակություն չի տեսել: *«Ինչպես, ամեն ինչ կատարյալ էր ու հիանալի»*, այսպես գնահատեց նա: Բայց փառատոնի եւ համերգների իսկական գնահատականը բերեց տվեց հանդիսատեսը, որը 18 օր շարունակ ունկնդրեց Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ ու Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախմբերի ելույթները: Ամեն մի համերգ նվիրված էր աշխարհի մի երկրի, իսկ ծրագրերը կազմող օտար կոմպոզիտորների կողքին տեղ էին գտել նաեւ հայ դասական ու ժամանակակից կոմպոզիտորների գործերը: Փառատոնի կազմակերպիչը՝ մաեստրո Լորիս Ճգնավորյանը, բարձր գնահատելով փառատոնը, չմոռացավ հիշել, որ դեռ մեկ ամիս առաջ մտավախություն ուներ, թե այս ծանր պահին, երբ ողջ հայ ժողովուրդը գտնվում է օրհասական պատերազմի ու ճգնաժամի մեջ, դժվար թե համերգներն անցնեն լեփ-լեցուն դահլիճներում: Բայց հանդիսատեսը եկավ ու եղավ կանգնեց փառատոնին: «Աշխարհը եւ մենք»-ի նպատակն իրագործվեց. մտնել միջազգային փառատոնների շարքը: Առաջին քայլն արվեց: Իսկ առջեւում դեռ նոր ծրագրեր կան՝ հյուրախաղեր Հոլանդիայում եւ Ավստրիայում, Իտալիայում եւ Ֆրանսիայում:

Հ. Ա.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջնություն

18-րդ տուր

«Կոտայք» - «Զվարթնոց»՝ 2:1, «Արախս» - «Կիլիկիա»՝ 0:9, «Շիրակ» - «Կանազ»՝ 8:2, «Շենգավիթ» - «Վան»՝ 2:6, «Ազնավուր» - «Իմպուլս»՝ 3:4

Չնայած նախնական փուլի խմբային մրցաշարերի ավարտին 4-ական տուր կա, սակայն գլխավոր եզրափակիչի 12 մասնակիցներից տասը արդեն հայտնի են՝ «Արարատ»-ը, «Բանանց»-ը, «Շիրակ»-ը, «Կոտայք»-ը, ՀԱԸՍ-ն, «Վան»-ը, «Սյունիք»-ը, «Կիլիկիա»-ն, «Զվարթնոց»-ը եւ ՀԱԱ-ՖԻԱՍ-ն:

Հարցը հիմա գնում է ևսն միավորների մասին: Ինչպես գիտենք, խմբերի 6-ական ուժեղագույն թիմերի միմյանց միջեւ նախնական փուլի հանդիպումների արդյունքները հաշվի են առնվելու եզրափակիչում: Այնպես որ, հավանաբար կորցրածը հետագայում հնարավոր չլինի հետ բերել: Որքան էլ զարմանալի է, այդ տեսակետից անմխիթար վիճակում է երբեմնի մեր լավագույն թիմը՝ Երեւանի «Արարատ»-ը: Թվում էր, զգաստանալով «Արարատ»-ը ամեն ինչ կանի իր հեղինակությունը առաջնությունում վերականգնելու համար, սակայն «Բանանց»-, ՀԱԸՍ, «Սյունիք» եւ ՀԱԱ-ՖԻԱՍ թիմերի հետ հանդիպումներում ևսն 7 միավոր է կորցրել եւ դեռ մեկական անգամ էլ պետք է հանդիպի ՀԱԱ-ՖԻԱՍ-ի եւ «Բանանց»-ի հետ: Նման իրավիճակը պարտադրում է պայքարը ոչ միայն չեմպիոնի կոչման, այլեւ մրցանակային տեղի համար: Թվում է բուն պատճառը պարտահոգեբանական գործոնների հետ է կապված: Այլապես ինչո՞վ բացատրել անմխիթար մեր լավագույն ֆուտբոլիստներով համալրված թիմի խոշոր հաշվով պարտությունը Կապանում: «Սյունիք»-ից երկու անգամ աչքի ընկավ վերջերս «Կիլիկիա»-ից Կապան տեղափոխված Հենրիկ Բերբերյանը: Մեկական գնդակ խփեցին Հայաստանի նախորդ առաջնության գլխավոր ռմբարկու Վարդան Ղազարյանը եւ Մանուչյանը: «Արարատ»-ից հաշիվը «բացեց» Ալբերտ Սարգսյանը:

Աղյուսակը հուլիսի 9-ի դրությամբ

2-րդ ենթախումբ

	խ	հ	ո	պ	գ	մ
1. Շիրակ	17	13	3	1	58-6	29
2. Կոտայք	18	13	3	2	48-17	29
3. Վան	18	12	3	3	44-18	27
4. Կիլիկիա	16	11	1	4	56-20	23
5. Զվարթնոց	18	7	7	4	41-26	21
6. Կանազ	17	7	3	7	31-29	17
7. Շենգավիթ	18	6	5	7	24-35	17
8. Քասախ	17	5	6	6	12-20	16
9. Իմպուլս	18	5	1	12	23-38	11
10. Ազնավուր	17	3	4	10	20-32	10
11. Արախս	18	2	3	13	10-60	7
12. Դեբեդ	18	1	1	16	20-86	3

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Արցախյան իրադարձություններ

Լրատվական պատերազմը շարունակվում է

Այդ ասպարեզում հետ մնալը ավանդույթ է դարձել

Արցախում պատերազմական գործողություններին զուգընթաց շարունակվում է նաեւ մեկ այլ, պակաս նկատելի, բայց թերեւս գրեթե նույնքան կարեւոր լրատվական պատերազմը: Ադրբեջանական լրատվական միջոցներն անընդհատ փորձում են ուռճացնել իրենց բանակի վերջին ռազմական հաջողությունները՝ ամեն կերպ թաքցնելով իրենց մեծաքիվ կորուստներն ու միաժամանակ զոհված հայ խաղաղ բնակիչներին ներկայացնելով որպես «գրոհայիններ»: Այսպես, «Սնարք» գործակալության տվյալների համաձայն, հուլիսի 7-ին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունում կայացած մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարվել է, թե ադրբեջանական վերջին հարձակման ժամանակ գրավվել է ավելի քան 40 հայկական գյուղ եւ ոչնչացվել 1500 հայ: Ի դեպ, նույնպիսի տվյալներ էին հաղորդվում նաեւ մոտ մեկ ամիս առաջ Շահումյանի շրջանի դեմ պատերազմական գործողություններից հետո:

Մինչդեռ, ինչպես երեկ կայացած մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց Շահումյանի շրջանի ինքնապաշտպանական ուժերի հրամանատար Շահեն Մեղրյանը, Շահումյանի իրադարձությունների ժամանակ զոհվել են 100-120 հայ, այդ թվում նաեւ խաղաղ բնակիչներ:

Իսկ հուլիսի 7-ին ռուսաստանյան «Վեստի» ծրագրով եթեր տրված ադրբեջանցիների պատրաստած ռեպորտաժում ասվում էր, թե Ասկերանի շրջանի նախորդ օրվա մարտական գործողությունների ընթացքում զոհվել են 16 ադրբեջանցիներ եւ ավելի քան 200 հայեր: Ինչ խոսք, այսպիսի լրատվական քաղաքականությունը նորություն չէ եւ սեփական ժողովրդին ոգեւորելուց զատ նպատակ ունի նաեւ բարոյալքել ու հուսահատության մատնել հակառակորդին: Միաժամանակ մտադրություն կա նաեւ միջազգային հանրության աչքին փոխել մայիսյան պարտություններից հետո Ադրբեջանի ռազմական հնարավորությունների մասին ստեղծված աննպաստ կարծիքը: Եւ այս իսկ պատճառով ոչ միայն ուռճացվում են ադրբեջանական բանակի ներկա ռազմական հաջողությունները, այլ փորձ է արվում հայկական ինքնապաշտպանական ուժերի մայիսյան հաջողությունները բացատրել նրանով, թե իբր հայկական կողմը քիմիական զենք է օգտագործել: Ինչպես հաղորդում է «Սնարք» գործակալությունը, ՄԱԿ-ի փորձագետները, որոնք հայերի կողմից քիմիական զենքի օգտագործման փաստերը հետաքննելու նպատակով ժամանել էին Բաքու, հաղորդել են, որ իրենք Ադրբեջանի Ղուբաթլիի եւ Ֆիզուլու շրջանների տարածքից հողի եւ ջրի փորձանմուշներ են վերցրել: Նմուշները ուղարկվել են հատուկ լաբորատորիաներ, որտեղ դրանց քաղադրությունը կքննվի, եւ այդ քննությունների հիման վրա էլ պաշտոնական եզրակացություն կարվի:

Միաժամանակ «Սնարքը» հաղորդում է նաեւ, որ ըստ ադրբեջանական «Խաբար-Սերվիս» գործակալության տվյալների, Մեծ Բրիտանիայում Ադրբեջանի լիազոր ներկայացուցիչ Ֆարհադ Հեյդարին հանդիպում է ունեցել Լատվիայի Գերագույն խորհրդի նախագահ Անատոլի Գորբունովի հետ, որի ընթացքում վերջինս համաձայնվել է, որպեսզի Լատվիայի հիվանդանոցներում բուժվեն քիմիական զենքի հրետակոծումներից վիրավորված ադրբեջանցիները:

Ինչպես երեւում է, լրատվական պատերազմն իսկապես բավականին կարեւոր է: Եւ ցավոք, այս ասպարեզում նույնպես պարծենալու բան առանձնապես չունենք: Այլապես ինչպե՞ս կարելի է բացատրել այն փաստը, որ Շահումյանի դեմ ձեռնարկված ռազմական գործողությունների ժամանակ թշնամու կողմից քիմիական զենքի կիրառման մասին բազմաթիվ վկայությունները այդպես էլ մարմին չեն ստանում, իսկ Ադրբեջանն արդեն իր գոյություն չունեցող վիրավորների համար հիվանդանոցային մահճակալներ է ապահովում, եւ այն էլ՝ արտասահմանում, կարծես թե իր ունեցածը քիչ է: Կամ ի՞նչ մի զարմանալի բան կլինի, եթե ՄԱԿ-ի փորձագետներին ցույց տան հենց իրենց կողմից օգտագործված քիմիական զենքի հետեւանքները, եւ արդյունքներն էլ պատասխանեն չտան...

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Վան Գրիգորյանը ՄԱԿ-ում ՀՀ դեսպանության քարտուղար

Ամերիկայի Հայկական համագումարի իրավական հարցերի պատասխանատու, իրավաբան Վան Գրիգորյանը նշանակվել է, ըստ հավաստի տեղեկությունների, ՄԱԿ-ում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանության ավագ քարտուղար կամ դեսպան Ալեքսանդր Արզումանյանի ավագ խորհրդական:

Տեղեկությունը պաշտոնապես հաստատվելու դեպքում պարզվում է, որ Հայկական համագումարի աշխատակազմի անդամների մի մասը կարեւոր դիրքեր է զբաղեցնում Հայաստանի արտաքին հարաբերությունների կառույցներում: Արդարեւ, բացի Հայաստանում Հայկական համագումարի ներկայացուցչական գրասենյակի նախկին տնօրեններ, արտգործնախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանից եւ արտգործնախարարությունում Ամերիկայի բաժնի պետ Մարկոս Տեր-Մանվելյանից, Հայկական համագումարի տարբեր գործիչներ, ինչպես նախարարի օգնական Րաֆֆի Սարաֆյանը, ներկայիս արտգործնախարարությունում զբաղեցնում են տարբեր պաշտոններ:

Մեր ընթերցողները պրն. Վ. Գրիգորյանի անվանը ծանոթ են հրեական ծագումով թուրք բիզնեսմեն Իցհակ Ալաթոնի եւ Հայկական համագումարի նախագահ ազգային բարերար Հրայր Հովնանյանի միջեւ ժամանակին կնքված Հայաստան-Տրապիզոն առեւտրանավահանգստային համագործակցության մասին մեր թերթում կատարված հրապարակումներից: Այդ չկայացած համագործակցության բանակցություններում, ինչպես նաեւ դրան հաջորդած հայթուրքական վիճաբանությունների ժամանակ պրն. Վ. Գրիգորյանը գործուն դեր էր ունեցել:

Ելցինն ու Կրավչուկը ԵԱՀԽ-ին կոչ են անում կատարելագործել կոնֆլիկտների կանխման եւ կարգավորման մեխանիզմը

Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի նախագահներ Բ. Ելցինն ու Լ. Կրավչուկը առաջարկել են մոտակա օրերին անցկացնել ԵԱՀԽ արտգործնախարարների խորհրդի հանդիպում, հրավիրելով նաեւ ՆԱՏՕ-ի եւ Եվրոպայի տնտեսական ընկերակցության ներկայացուցիչներին եւ այն նվիրել ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում կոնֆլիկտների կանխման եւ կարգավորման մեխանիզմի կատարելագործմանը:

ԵԱՀԽ անդամ երկրների ղեկավարներին ու կառավարություններին ուղարկված երկու նախագահների համատեղ դիմումի մեջ ասվում է, թե Եվրոպայի տարբեր ծայրերում ծագող կոնֆլիկտներն այսօր իրական վտանգ են պատճառում ընդհանուր անվտանգությանն ու կայունությանը:

«Կյանքը պահանջում է, որ ողջ Եվրատլանտյան ընկերակցությունը միասնական վերաբերմունք ցուցաբերի կոնֆլիկտների հաղթահարմանը եւ ձեռնարկի համատեղ ու կտրուկ գործողություններ», նշվում է դիմումի մեջ:

Շեւարդնաձե. «Վրաստանը երբեք չի վերադառնա ավտորիտար, ֆաշիստական վարչակարգին»

Ամերիկահայ լրագրող Դավիթ Զենյանը եւ Էդուարդ Շեւարդնաձեն

Վրաստանի Պետխորհրդի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն բոլոր ապակայունացնող ուժերին, որոնց մեծ մասը գտնվում է Արեւմտյան Վրաստանի անտառներում, կոչ է արել դադարեցնել անիմաստ պայքարը: *«Վրաստանը երբեք չի վերադառնա ավտորիտար, ֆաշիստական վարչակարգին, ինչպիսին եղել է Գամսախուրդիայի օրոք»*, հայտարարել է նա երկուշաբթի օրը Վրաստանի Պետխորհրդի արտակարգ նիստում: Ցալենջիխում եւ Արեւմտյան Վրաստանի այլ շրջաններում զվիադականների զինված գործողությունները նա որակել է որպես *«հունիսի 24-ի թբիլիսյան իրադարձությունների կրկնություն»*: Այն ժամանակ զինված ծայրահեղականները, գրավելով հեռուստառադիոդեպարտամենտի շենքը եւ հեռուստաաշտարակը, փորձել էին պետական հեղաշրջում կատարել:

Երկուշաբթի օրը Ցալենջիխում մոտ 300 զինված զվիադականներ շրջապատել են «Մխեդրիոնի» ջոկատը Պետխորհրդի փոխնախագահ Ջաբա Իոսելիանիի հետ միասին եւ կռիվ հայտարարել: Իոսելիանիի ջոկատը կործանումից փրկվել է միայն Թբիլիսիից հասած օգնության շնորհիվ:

Շեւարդնաձեն հայտնեց, որ միջադեպի ժամանակ երկու կողմից զոհվել է 12 եւ վիրավորվել 60 մարդ:

Ցավակցություն հայտնելով զոհվածների հարազատներին ու մերձավորներին, նա նշել է, որ զենքի օգտագործումից բացի այլ ելք չկար: Զվիադականները փորձում էին պատանդ վերցնել Իոսելիանիին եւ փոխանակել հունիսի 24-ին ձերբակալված Թբիլիսիի ռազմական արկածախնդրության կազմակերպիչների հետ:

Ռուցկոյ. Հացի գինը կարող է հասնել 35-40 ռուբլու

Ռուսաստանյան Դաշնության գործադիր իշխանության շրջանային մարմինների ղեկավարների համառուսական խորհրդակցության ժամանակ ունեցած իր ելույթում Ռուսաստանի փոխնախագահ Ալեքսանդր Ռուցկոյը նշել է, որ համակողմանի քննարկման ենթակա ամենասուր ու հրատապ հարցերից մեկը հացահատիկի գնման գինն է: Ըստ նրա, հացի ներկայիս մանրածախ գինը պահպանելու համար կպահանջվի 130 մլրդ ռուբլի լրավճար: Հակառակ դեպքում, ցորենի մեկ տոննան գնելով 10 հազար ռուբլով, 1 կգ հացի գինը կհասնի 35-40 ռուբլու: Ա. Ռուցկոյի խոսքերով, կառավարությունը քայլեր է ձեռնարկում բերքահավաքը քիչ կորուստներով կազմակերպելու եւ նյութատեխնիկական անհրաժեշտ օգնություն ապահովելու ուղղությամբ:

Դոլարի նոր անկում

Մոսկովյան միջբանկային վալյուտային բորսայում հուլիսի 7-ին դոլարի կուրսը եղել է 130,5 ռուբլի մեկ դոլարի դիմաց: Դրանից 5 օր առաջ այն եղել է 134,8 ռուբլի: ՍՄՎԲ-ի լրատվության ծառայությունը «ԻՖ»-ին հայտնել է, թե երեքշաբթի օրը վաճառվել է 23,17 միլիոն դոլար՝ 8 միլիոնով ավելի, քան նախորդ վաճառքի ժամանակ: Հաջորդ վաճառքը կկայանա այսօր:

100 միլիոն դոլար Նյու Ջերսիի քոլեջին

Աշխարհում որեւէ համալսարանի կամ քոլեջի բարգավաճմանը նվիրված ամենամեծ նվիրատվությունը կատարվեց Նյու Ջերսիում (Մ. Նահանգներ), որի Գլասբորո պետական քոլեջն ստացավ 100 միլիոն դոլար նվիրատվություն Հենրի եւ Բեթսի Ռոուեններից: Երեկ քոլեջի հոգաբարձական խորհուրդը որոշեց կրթական այդ հաստատությունը վերանվանել Ռոուան քոլեջ՝ ի պատիվ նվիրատուների:

ԱՅԺՄ ԵՐԵՎԱՆԻՑ ԱՄԵՆՈՒՐ

Առաջին անգամ Երեւանը կկապվի Արեւելքին եւ Արեւմուտքին եվրոպական «A-310» էյրբասի ուղղակի թռիչքներով:

LEVON TRAVEL

ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍ	ԵՐԹ	$900
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$1369
ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ ՕՏՏԱՎԱ ԿԱՄ ՄՈՆՐԵԱԼ	ԵՐԹ	$699
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$949
ՍԻՆԳԱՊՈՒՐ	ԵՐԹ	$430
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$650
ՄԵԼԲՈՒՐՆ	ԵՐԹ	$750
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$1100
ԴՈՒԲԱՅ	ԵՐԹ	$280
	ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ	$350

ԼԵՎՈՆ ԹՐԱՎԵԼ ԵՐԵՎԱՆ
Սայաթ-Նովա 10
Երեւան, Հայաստան
Հեռ. 583193 / 582831
Ֆաքս 522847 – Տելեքս 243398 LEVON SU

ՄԻՆՉԵՎ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ 10 ԳՐԱՍԵՆՅԱԿԻ ՄԵԾ ԲԱՑՈՒՄԸ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄԸ ԿԿԱՏԱՐՎԻ «ԱՆԻ» ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՈՒՄ, 636 ՍԵՆՅԱԿՈՒՄ, հեռ. 594636

Ամեն անձ կարող է անվճար փոխադրել մինչեւ 60 կգ իր

ՏԱՔՍԵՐԸ ՆԵՐԱՌՅԱԼ ՉԵՆ

ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ DIAGNOSTICA

Դիմեք մեր բժշկական կենտրոններին, եւ Ձեր առողջությունը հուսալի ձեռքերում կլինի:

Երեւան, Աջափնյակ, Մարգարյան փ. 6, հեռ. 35-01-58, 35-13-01

Քանաքեռ, Ֆանարջյան փ. 55, հեռ. 28-75-24

Գյումրի, Շչեդրինի փ. 54ա, հեռ 3-60-72

Գորիս, Մաշտոցի փ. 3, հեռ. 2-26-87

Ստեփանակերտ, Մարքսի փ. 6, հեռ. 4-10-06

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Ապահովում է հիվանդությունների ախտորոշման բարձրագույն մակարդակ:
- Ապահովագրում է ձեր առողջությունը ողջ կյանքի ընթացքում:
- Միայն մեզ Դուք կարող եք դիմել բոլոր հիվանդությունների դեպքում եւ բոլոր բժշկական հարցերով, քանի որ «ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ»-ն ոչ միայն միջազգային պահանջներին համապատասխանող ամենաժամանակակից սարքերն ու մասնագետներն ունի, այլեւ անհրաժեշտության դեպքում Ձեր բուժօգնությունը կազմակերպում է հանրապետությունից դուրս կամ համապատասխան մասնագետներ է հրավիրում:
- Միայն մեզ մոտ Դուք կարող եք ստանալ Ձեր ախտորոշումը կամ ապահովագրել առողջությունը կայուն եւ ցածր գներով, անկախ ցույց տրվող բուժօգնության ծավալից եւ տեսակից:
- Ձեր հարմարության համար մենք աշխատում ենք ամեն օր (բացի կիրակի օրից), ժամը 8:30-ից մինչեւ 19:00, շաբաթ օրը՝ մինչեւ 15:00:

Լուրերը՝ Interfax-ի, «Սնարքի» եւ մեր թղթակիցների

Azg Bi-daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN

Macintosh համակարգչային շարվածքը Ռ.Ա.Կ. մամուլի եւ տեղեկատվության կենտրոնի

ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունյաց 2

digitised by A.R.A.R.@